

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 6.3.2024
COM(2024) 115 final

KOMISJONI ARUANNE

2023. aasta konkurentsipoliitika aruanne

{SWD(2024) 53 final}

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	2
2. Riigiabi eeskirjade ning taaste- ja vastupidavusrahastu kasutamine väliste majandusšokkide negatiivse mõju leevendamiseks	4
2.1. Ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik	4
2.2. Lõpule viidi COVID-19 pandeemia olukorras majanduse toetamiseks kehtestatud ajutise riigiabiraamistiku järkjärguline kaotamine	5
2.3. Taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine	5
3. Konkurentsieeskirjade tulevikukindluse tagamine – laiaulatusliku poliitikakavaga seotud edusammud	6
3.1. Konkurentsi- ja ühinemiseeskirjade ning -suuniste ajakohastamine	6
Vastu võeti horisontaalkoostöö kokkuleppeid käsitlevad eeskirjad	6
Pikendati mootorsõidukite grupierandi määruse kehtivusaega.....	7
Vastu võeti ühinemiste lihtsustamist käsitlevate õigusaktide pakett	8
Vastu võeti suunised kestlikkuse kokkulepete kohta põllumajanduses	8
Liinilaevanduskonsortsiumide suhtes kohaldatavat grupierandit ei pikendatud.....	9
Algas ELi toimimise artikli 102 kohaldamist käsitlevate suuniste ettevalmistamine.....	9
Jätkus määruse (EÜ) nr 1/2003 hindamine	9
Tehnosiirde kokkuleppeid käsitlevate eeskirjade hindamine.....	10
3.2. Riigiabi eeskirjade ja suuniste ajakohastamine.....	10
Muudeti üldist grupierandi määrust	10
Vastu võeti läbivaadatud üldine vähese tähtsusega abi määrus	11
Vastu võeti läbivaadatud määrus üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks antava vähese tähtsusega abi kohta	11
Vastu võeti põllumajandus-, metsandus-, kalandus- ja vesiviljelussektorites antava riigiabi läbivaadatud eeskirjad.....	11
Vastu võeti üleeuroopalist huvi pakkuvaid tähtsaid projekte käsitlev hea tava eeskiri	12
Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide Euroopa ühisfoorum	13
Vastu võeti määruse (EÜ) nr 1370/2007 tõlgendamissuunised	13
Hindamine.....	13
4. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine aitas järgida komisjoni peamisi prioriteete	13
4.1. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist.....	14

Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist.....	14
Ühinemiste kontrollimine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist	16
Riigiabi kontroll toetas digipööret ja ühtse turu vastupanuvõimet	20
4.2. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine aitas kaasa rohepöördele	22
Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine aitas kaasa rohepöördele	22
Ühinemiste kontrollimine aitas kaasa rohepöördele	23
Riigiabi kontroll aitas kaasa rohepöördele.....	23
4.3. Konkurentsipoliitika toetas inimeste hüvanguks toimivat majandust.....	25
ELi konkurentsipoliitika panus innovatsiooni ja õiglusse maksete valdkonnas	25
<i>Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste ja kindlustussektorites</i>	26
<i>Ühinemiseeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste sektoris</i>	26
Riigiabi eeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste sektoris	27
Riigiabi kindlustussektoris.....	28
Riigiabi avaliku sektori garantiide valdkonnas	28
5. Jõustused uued ühtse turu vahendid	29
5.1. Digiturgude määrus.....	29
5.2. Välisriigi subsidiumide määrus.....	31
6. Riigiabipoliitika mõju ühtse turu terviklikkusele ja ELi ülemaailmsele konkurentsivõimele	33
6.1. Üldine ülevaade kriisiga seotud ja mitteseotud riigiabi väljamaksetest 2022. aastal	35
6.2. Riigiabi oluline, ent ettevaatlik kasutamine kriiside ajal	41
6.3. Digi- ja rohepöörde ning ELi muude prioriteetide suunas liikumine	45
6.4. Hästi toimiva ühtse turu kaitsmine ELi konkurentsivõimelise majanduse tagamiseks	47
7. Konkurentsieeskirjade täitmise tagamisest tarbijatele tuleneva mõju mõõtmine	48
8. Konkurentsi peadirektoraadi töömeetodite ajakohastamine, et need vastaksid praegustele ja tulevastele eeskirjade täitmise tagamise vajadustele	50
8.1. Digitaalsed äriühendused	50
8.2. Andmeanalüüs ja tehnoloogia.....	50
8.3. Tõhustatud on rikkumisest teatamise vahendit	51
9. Konkurentsipoliitikat ja eeskirjade täitmise tagamist toetav ja tutvustav tegevus.....	51
10. Konkurentsipoliitika Euroopa ja maailma kontekstis	52
10.1. Jõudude ühendamine Euroopa ja üleilmse konkurentsikultuuri kujundamiseks	52
Poliitika sidusus Euroopa konkurentsivõrgustiku kaudu	52
Pidev ja konstruktiivne institutsioonidevaheline dialoog	52

10.2. Konkurentsipoliitikaalane koostöö maailmas	53
Mitmepoolsed suhted	53
Kahepoolsed suhted	53

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjoni (edaspidi „komisjon“) 2023. aasta konkurentsipoliitika aruanne on adresseeritud Euroopa Parlamendile, Euroopa Liidu Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Selles käsitletakse 2023. aasta kõige olulisemaid suundumusi ELi konkurentsipoliitikas ja konkurentsieeskirjade täitmise tagamisel.

2023. aasta oli ELi jaoks järjekordne keeruline aasta. Venemaa jätkuv agressioonisõda Ukraina vastu ja kasvavad geopoliitilised pinged tuletasid uuesti meelde, kui tihedalt kogu maailm ning eelkõige EL ja tema naaberriigid omavahel seotud on. Komisjon tegutses kiirelt ja otsustavalt, et leevendada nende sündmuste kahjulikku mõju ELi majandusele, võttes muu hulgas meetmeid riigiabi valdkonnas.

2023. aastal oli ka positiivseid suundumusi, eeskätt osutus ELi majandus vastupanuvõimeliseks Venemaa Ukraina vastu suunatud jätkuva agressiooni mõju suhtes. 2023. aasta lõpuks langesid energiahinnad ELis allapoole oma 2022. aasta tippaset. ELi konkurentsipoliitika oli üks paljudest vahenditest, mida edukalt kasutati jätkuval kriisile reageerimiseks, majanduse taastamiseks ning rohe- ja digipöörde elluviimiseks.

Digirevolutsioon on laiendanud mitte üksnes suurte tehnoloogiaettevõtete, vaid kõikide äriühingute ülemaailmset tegevust. Digiüleminek soodustab majanduskasvu kõikides majandussektorites, kuid kiired muutused turul tekitavad konkurentsieeskirjade täitmise tagamise eest vastutavatele asutustele uusi probleeme. Üks peamine probleem, millega komisjon nii konkurentsieeskirjade täitmise tagamisel kui ka ühinemiste kontrollimisel kokku puutub, on asjaomaste turgude määratlemine olukorras, kus turud dünaamiliselt muutuvad. Seepärast jätkas komisjon 2023. aastal tööd uue turu mõistet käsitleva teatisega. Nende muutuste ja probleemide tõttu turgudel algatas komisjon 2022. aastal ka oma ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 täitmisega seotud uurimis- ja otsuste tegemise volituste hindamise, nagu on sätestatud määruses (EÜ) nr 1/2003¹. See töö jätkus 2023. aastal. Samuti koostab komisjon ELi toimimise lepingu artikli 102 alusel uusi suuniseid, mis käsitlevad turgu valitseva seisundi kuritarvitamist konkurentide tõrjumise eesmärgil.

Tihe koostöö eri jurisdiktsioonides tegutsevate konkurentsiasutuste vahel on olulisem kui kunagi varem. 2023. aasta novembris andis komisjon äriühingule Illumina korralduse lõpetada äriühingu GRAIL omandamine² (mõlemad on Ameerika Ühendriikide äriühingud). Kogu juhtumi käsitlemise

¹ Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EMPs kohaldatav tekst) (EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1).

² Juhtum M.10939 – *Illumina/GRAIL*.

jooksul suhtles komisjon tihedalt Ameerika Ühendriikide föderaalse kaubanduskomisjoniga, kes tundis sarnast muret konkurentsi kahjustamise pärast.

Ülemaailmsed ja poliitilised suundumused tekitasid probleeme ka riigiabipoliitika seisukohast. Tuginedes ajutisele kriisiraamistikule,³ võttis komisjon vastu ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku,⁴ et muu hulgas võimaldada toetusmeetmeid sektorites, mis on vastavalt rohelise kokkuleppe tööstuskavale olulise tähtsusega kliimaneutraalsele majandusele üleminekul. Geopoliitilised muutused võivad küll ohustada ELi huve, kuid EL peab jätkuvalt järgima riigiabi kontrolli aluseks olevat loogikat, see tähendab vältima olukorda, kus riigiabi kahjustab ühtset turgu. Konkurentsivõime tuleneb konkurentist, mitte toetustest, ning avaliku sektori vahenditest ei tohiks rahastada investeeringuid, mida erasektor saaks ise teha. Seepärast on ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku eeskirjad, mis võimaldavad olulisi sektoreid toetada, ajaliselt piiratud ja sisaldavad rangeid kaitsemeetmeid. Ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku kriisi käsitlevate jaotiste kohaldamise osaline lõpetamine 2023. aasta lõpus ja ülejäänud kriisi käsitlevate jaotiste kohaldamise kavandatud lõpetamine 2024. aastal annavad liikmesriikidele ja äriühingutele selle kohta tugeva signaali. Vastusena Euroopa Ülemkogu taotlusele, et komisjon annaks nõukogule „aru kehtiva riigiabipoliitika mõjust ühtse turu terviklikkusele ning ELi ülemaailmsele konkurentsivõimele“,⁵ sisaldab käesolev aruanne põhjalikku ülevaadet ja analüüsi riigiabi ning selle mõju kohta konkurentsile ühtsel turul ja ELi konkurentsivõimele (vt punkt 6).

2023. aastal selgitas komisjon, millal ja kuidas tuleb ELi konkurentsipoliitikat kohandada, et ELi turud püsiksid õiglased, konkurentsivõimelised ja avatud, mis on kasulik nii ettevõtjatele kui ka tarbijatele. Komisjon jätkab seda ka edaspidi.

Lisaks kohaldab komisjon alates 2023. aasta maist digiturgude määruse⁶ uusi norme, et hoida digiturud konkurentsile avatud. Täielik aruanne meetmete kohta, mida Euroopa Komisjon 2023. aastal digiturgude määruse raames võttis, avaldatakse samaaegselt käesoleva aruandega, nagu on ette nähtud digiturgude määruse artikliga 35. 2023. aasta oktoobris jõustusid välisriigi subsideerimise määruse⁷ kohased teatamiskohustused, mis aitavad kõrvaldada välisriigi subsideerimise põhjustatud turumoonutusi.

³ Komisjoni teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131I, 24.3.2022, lk 1).

⁴ Komisjoni teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (2023/C 101/03, C/2023/1711, ELT C 101, 17.3.2023, lk 3).

⁵ Euroopa Ülemkogu kohtumine (26. ja 27. oktoober 2023), EUCO 14/23, punkti 22 alapunkt g.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1925, mis käsitleb konkurentsile avatud ja õiglaseid turge digisektoris ning millega muudetakse direktiive (EL) 2019/1937 ja (EL) 2020/1828 (digiturgude määrus) (ELT L 265, 12.10.2022, lk 1).

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturгу moonutavaid välisriigi subsideerimise (ELT L 330, 23.12.2022, lk 1).

2. Riigiabi eeskirjade ning taaste- ja vastupidavusrahastu kasutamine väliste majandussokkide negatiivse mõju leevendamiseks

2.1. Ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik

2022. aasta märtsis võttis komisjon vastu ajutise kriisiraamistiku,⁸ et võimaldada liikmesriikidel toetada majandust Venemaa Ukraina vastu suunatud agressioonisõja kontekstis. Algne ajutine kriisiraamistik hõlmas riigiabi, mis aitas tulla toime vahetu majanduskriisiga, mille Venemaa sissetung Ukrainasse põhjustas, näiteks riigigarantiide ja subsideeritud laenudena antavat likviidsustoetust, abi kõrgete energiahindade hüvitamiseks ja meetmeid, mille eesmärk oli vähendada energianõudlust. Kriisi süvenedes muudeti ajutist kriisiraamistikku kahel korral, 2022. aasta juulis ja oktoobris.

2023. aasta märtsis võttis komisjon vastu ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku^{9[OBJ]}. Selle raamistikuga võimaldatakse liikmesriikidel lisaks kriisiabi andmisele toetada kooskõlas roheline kokkuleppe tööstuskavaga ka kliimaneutraalsele majandusele üleminekul olulisi sektoreid.

Eelkõige i) pikendatakse ajutise kriisi- ja üleminekuraamistikuga 31. detsembrini 2025 liikmesriikide võimalust kiirendada taastuvenergia, energia salvestamise ja tööstuslike tootmisprotsesside CO₂ heite vähendamise kavade kasutuselevõttu, ii) muudetakse nende meetmete ulatust, et liikmesriikidel oleks hõlpsam kõnealuseid kavasid koostada ja neid tõhusamaks muuta, ning iii) kehtestatakse uued, kuni 31. detsembrini 2025 kohaldatavad meetmed, et veelgi kiirendada investeringuid kliimaneutraalsele majandusele üleminekul olulistest sektorites. Ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik võimaldab toetada investeringuid strateegiliste seadmete, nimelt patareide ja akude, päikesepaneelide, tuuleturbiinide, soojuspumpade, elektrolüüsiseadmete ning süsinikdioksiidi kogumise, kasutamise ja säilitamise seadmete tootmisse, samuti põhikomponentide tootmisse ning seotud kriitilise tähtsusega toorainete tootmisse ja taaskasutamisse kavade või üksikabi kaudu, mille maksimumsumma vastab subsiidiumile, mida abisaaja võiks saada samaväärse investeeringu eest väljaspool EMPd asuva kolmanda riigi jurisdiktsioonis, või summale, mis on vajalik, et luua ettevõtjale stiimul valida investeeringu asukohaks EMP (nn rahastamispuudujääk), olenevalt sellest, kumb on väiksem.

2023. aasta novembris pikendas komisjon pärast liikmesriikidega konsulteerimist 30. juunini 2024 raamistiku nende jaotiste kohaldamist, mis võimaldavad liikmesriikidel anda piiratud abisummasid (jaotis 2.1) ja abi kõrgete elektrihindade hüvitamiseks (jaotis 2.4), võttes eeskätt arvesse jätkuvat haavatavust energiaturgudel,¹⁰ kus eriti tundlikud on energiamahukad tööstusharud.

⁸ Komisjoni teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131I, 24.3.2022, lk 1).

⁹ Komisjoni teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 101, 17.3.2023, lk 3).

¹⁰ Komisjoni teatis „Muudatus: riigiabimeetmete ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C, C/2023/1188, 21.11.2023, lk 1).

2023. aastal võttis komisjon ajutise kriisiraamistiku ning ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku alusel vastu 220 otsust (neist 91 olid muutmisotsused), millega kiideti heaks 27 liikmesriigi teatatud 147 riiklikku meetet. Kogueelarve, millest liikmesriigid komisjonile selliste riigiabi meetmete raames teatasid, oli ligikaudu 77,94 miljardit eurot. Lisateave nende kahe rahastamisvahendi alusel antud riigiabi kohta on esitatud allpool punktis 6.

2.2. Lõpule viidi COVID-19 pandeemia olukorras majanduse toetamiseks kehtestatud ajutise riigiabiraamistiku järkjärguline kaotamine

Koroonaviiruse pandeemia mõju taandudes hakkas komisjon 2023. aastal järk-järgult kasutuselt kõrvaldama ajutist raamistikku, mis oli ette nähtud COVID-19 puhangu kontekstis majanduse toetamiseks (edaspidi „riigiabi meetmete ajutine raamistik“)¹¹. Piiratud arvule jaotistele määrati hilisem kehtivuse kaotamise kuupäev, mis võimaldab jätkata investeerimis- ja maksevõime toetamise meetmeid 31. detsembrini 2023¹². Peale selle võimaldas ajutine raamistik tänu selgetele kaitsemeetmetele paindlikku üleminekut kuni 30. juunini 2023, eelkõige selleks, et konverteerida ja restruktureerida võlainstrumendid, näiteks laenud ja tagatised, muus vormis abiks, muu hulgas otsetoetusteks¹³.

2.3. Taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine

2023. aastal jätkus taasterahastu „NextGenerationEU“ keskse meetme, taaste- ja vastupidavusrahastu¹⁴ rakendamine¹⁵. Selle eesmärk on edendada paralleelselt ühtekuuluvuspoliitikaga ja seda täiendades liikmesriikide ühtekuuluvust, leevendades COVID-19 pandeemia sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi, et valmistada ELi paremini ette tulevasteks raskusteks ning toetada selleks eelkõige rohe- ja digipööret.

Enamik taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatud meetmeid ei ole riigiabi. Enamikku nendest meetmetest, mis siiski riigiabiks liigituvad, saavad liikmesriigid rakendada otse, kas mõne grupierandi määruse¹⁶ või vähese tähtsusega abi määruse alusel¹⁷.

Siiski on mitmest meetmest ka teatatud, et saada komisjoni eelnev luba. Sel eesmärgil avaldas komisjon 2023. aasta aprillis ajakohastatud suunavad vormid,¹⁸ et aidata liikmesriikidel kavandada

¹¹ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/statement_22_2980.

¹² Komisjoni teatis „Praeguse COVID-19 puhangu kontekstis majanduse toetamiseks võetavate riigiabi meetmete ajutise raamistiku muutmise“ (ELT C 423, 7.11.2022, lk 9).

¹³ Komisjoni teatis „Praeguse COVID-19 puhangu kontekstis majanduse toetamiseks võetud riigiabi meetmete ajutise raamistiku kuues muudatus ja dokumendi „Komisjoni teatis liikmesriikidele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta lühiajalise ekspordikrediidikindlustuse suhtes“ lisa muutmise“ (2021/C 473/01, C/2021/8442, ELT C 473, 24.11.2021, lk 1).

¹⁴ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_22_3131.

¹⁵ Vt https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en.

¹⁶ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1), mida on viimati muudetud komisjoni määrusega (EL) 2021/1237 (ELT L 270, 29.7.2021, lk 39).

¹⁷ Komisjoni 18. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1).

kooskõlas riigiabi eeskirjadega toetusmeetmeid, mis lisatakse nende riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse. Ajakohastatud vormide abil on liikmesriikidel lihtsam koostada riigiabi meetmeid, mis täiendavalt toetavad Euroopa rohelise kokkuleppe rakendamist, vähendades samal ajal sõltuvust Venemaa fossiilkütustest ja kiirendades rohepööret, nagu on ette nähtud kavaga „REPowerEU“. 2023. aastal tegi komisjon riigiabiotsuse enam kui 50 taaste- ja vastupidavusrahastust toetatava meetme kohta.

3. Konkurentsieeskirjade tulevikukindluse tagamine – laiaulatusliku poliitikakavaga seotud edusammud

3.1. Konkurentsi- ja ühinemiseeskirjade ning -suuniste ajakohastamine

Vastu võeti horisontaalkoostöö kokkuleppeid käsitlevad eeskirjad

2023. aasta juunis võttis komisjon vastu läbivaadatud grupierandi määrused horisontaalsete teadus- ja arenduskokkulepete¹⁹ ning spetsialiseerumiskokkulepete²⁰ kohta (edaspidi üheskoos „horisontaalsed grupierandi määrused“), millele on lisatud läbivaadatud horisontaalsed suunised²¹. Läbivaadatud eeskirjadega antakse ajakohaseid suuniseid, mis aitavad ettevõtjatel hinnata oma koostöökokkulepete vastavust ELi konkurentsieeskirjadele, sealhulgas selliste koostööliikide puhul, mis võivad toetada digi- ja rohepööret. Horisontaalsete grupierandi määrustega tehakse teatavate konkurentsi soodustavate teadus- ja arenduskokkulepete ning spetsialiseerumiskokkulepete suhtes erand ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohasest keelust. Teiste muudatuste seas laiendatakse läbivaadatud eeskirjadega spetsialiseerumise grupierandi määruse kohaldamisala, lisades sellesse rohkem mitmepoolsete tootmiskokkulepete liike, ja pakutakse suuremat paindlikkust turuosade arvutamisel.

Läbivaadatud horisontaalseid suuniseid on ajakohastatud, et need kajastaksid hiljutist kohtupraktikat ja eeskirjade täitmise tagamise praktikat. Need sisaldavad laiendatud suuniseid teabevahetuse, sealhulgas digitaalse teabevahetuse kohta ning ühise ostmise kohta, eristades muu hulgas õiguspärase ühist ostmist ja ostjate kartelle. Uues peatükis antakse suuniseid konkurentsieeskirjade kohaldamise kohta kestlikkuse kokkulepete suhtes.

¹⁸ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/rf-guiding-templates_en.

¹⁹ Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1066 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki teadus- ja arenduskokkulepete suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 9).

²⁰ Komisjoni 1. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1067 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavate spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes (ELT L 143, 2.6.2023, lk 20).

²¹ Komisjoni teatis „Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes“ (ELT C 259, 21.7.2023, lk 1).

Koostöö konkurentidega - mida muudetud horisontaalsed eeskirjad hõlmavad

Allikas: Euroopa Komisjon

Pikendati mootorsõidukite grupierandi määruse kehtivusaega

Euroopa Liit on kehtestanud mootorsõidukite sektoris vertikaalsete kokkulepete jaoks eraldi korra, mootorsõidukite grupierandi määruse,²² mis pidi aeguma 31. mail 2023. 2023. aasta aprillis pikendas komisjon mootorsõidukite grupierandi määruse kehtivusaega viie aasta võrra, 31. maini 2028. Komisjon piiras pikendamist viie aastaga, et tal oleks võimalik aegsalt reageerida turul toimuvatele muutustele, näiteks nendele, mis tulenevad sõidukite digitaliseerimisest ja elektrifitseerimisest ning uutest liikuvusmodelitest.

Samuti ajakohastas komisjon seda sektorit käsitlevaid täiendavaid suuniseid²³. Sõidukite loodud andmed muutuvad remondi- ja hooldusettevõtjate jaoks aina olulisemaks konkurentsiteguriks.

²² Komisjoni 27. mai 2010. aasta määrus (EL) nr 461/2010 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris (ELT L 129, 28.5.2010, lk 52), mida on muudetud komisjoni 17. aprilli 2023. aasta määrusega (EL) 2023/822, millega muudetakse määrust (EL) nr 461/2010 selle kohaldamisaja osas (ELT L 102I, 17.4.2023, lk 1).

²³ Komisjoni teatis „Täiendavad suunised vertikaalsete piirangute kohta mootorsõidukite müüki ja remonti ning nende varuosade turustamist käsitlevates kokkulepetes“ (ELT C 138, 28.5.2010, lk 16), mida on muudetud komisjoni teatisega „Komisjoni teatises „Täiendavad suunised vertikaalsete piirangute kohta mootorsõidukite müüki ja remonti ning nende varuosade turustamist käsitlevates kokkulepetes“ tehtavad muudatused“ (2023/C 133 I/01, ELT C 133I, 17.4.2023, lk 1).

Läbivaadatud suunised aitavad autotööstuse äriühingutel hinnata oma vertikaalsete kokkulepete vastavust ELi konkurentsieeskirjadele, tagades samal ajal, et järelturul tegutsevatel ettevõtjatel, sealhulgas remonditöökodadel, säilib juurdepääs sõidukite loodud andmetele, mis on vajalikud remondiks ja hoolduseks.

Vastu võeti ühinemiste lihtsustamist käsitlevate õigusaktide pakett

2023. aasta aprillis võttis komisjon vastu ühinemiste lihtsustamist käsitlevate õigusaktide paketi. See sisaldab i) läbivaadatud rakendusmäärust,²⁴ ii) lihtsustatud menetlust käsitlevat teatist²⁵ ja iii) komisjoni teatist dokumentide edastamise kohta²⁶. Paketi eesmärk on lihtsustada protsessi, mida komisjon järgib probleemideta ühinemiste (lihtsustatud juhtumite) läbivaatamisel, ja laiendada selle kohaldamisala. Samuti vähendatakse sellega tehingutest teatamisel nõutava teabe hulka ja kehtestatakse teatamise peamiseks viisiks elektrooniline teatamine. Teatistes on üksikasjalikumalt loetletud asjaolud, mille korral komisjon võib uurida juhtumit tavapärase läbivaatamismenetluse alusel, kuigi ametlikult võiks seda menetleda lihtsustatult. Ühinemiste lihtsustamist käsitlevad eeskirjad jõustusid 1. septembril 2023.

Vastu võeti suunised kestlikkuse kokkulepete kohta põllumajanduses

ELi toimimise lepingu artikliga 101 keelatakse ettevõtjatevahelised konkurentsi piiravad kokkulepped, näiteks konkurentidevahelised kokkulepped, mille tulemusel tõusevad hinnad või vähenevad kogused. Määruse (EL) nr 1308/2013 (ühise turukorralduse määrus)²⁷ artikliga 210a jäetakse aga teatavad piiravad kokkulepped põllumajandussektoris selle üldise keelu kohaldamisalast välja, kui sellised kokkulepped on hädavajalikud kestlikusstandardite saavutamiseks. Pärast 2023. aasta esimeses pooles korraldatud avalikku konsultatsiooni²⁸ ühise turukorralduse määruse artiklit 210a käsitlevate suuniste kavandi kohta²⁹ võttis komisjon suunised 2023. aasta detsembris vastu. Suuniste eesmärk on hõlbustada põllumajanduses kestlikkuse kokkulepete vastuvõtmist,

²⁴ Komisjoni 20. aprilli 2023. aasta rakendusmäärus (EL) [2023/914], millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 802/2004 (ELT L 119, 5.5.2023, lk 22).

²⁵ Komisjoni teatis, mis käsitleb teatavate koondumiste lihtsustatud menetlemist vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT C 160, 5.5.2023, lk 1).

²⁶ Komisjoni teatis „Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2023/914 (millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 802/2004) artikli 3 lõike 2, artikli 13 lõike 3 ning artiklite 20 ja 22 kohane teatis“ (ELT C 160, 5.5.2023, lk 1).

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2117, millega muudetakse määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, määrust (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta, määrust (EL) nr 251/2014 aromatiseeritud veinisoodete määramise, kirjeldamise, esitlemise, märgistamise ja geograafiliste tähiste kaitse kohta ning määrust (EL) nr 228/2013, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed liidu äärepoolseimate piirkondade jaoks (ELT L 435, 6.12.2021, lk 262).

²⁸ Avalik konsultatsioon põllumajanduses kestlikkuse kokkuleppeid käsitlevate suuniste kavandi kohta, 10. jaanuar 2023 kuni 24. aprill 2023, vt https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2023-sustainability-agreements-agriculture_en.

²⁹ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/about/reaching-out/sustainability-guidelines-agri-food-supply-chain_en.

selgitades, kuidas täita ühise turukorralduse määruse artiklis 210a sätestatud erandi kohaldamise tingimusi, ja esitades konkreetseid näiteid.

Liinilaevanduskonsortsiumide suhtes kohaldatavat grupierandit ei pikendatud

Liinilaevandusteenuste hulka kuulub mittepuistlasti korrapärane graafikujärgne transport kindlal marsruudil. Tavapäraselt osutavad neid teenuseid mitu laevandusettevõtjat, kes on moodustanud konsortsiumi. Konsortsiumide grupierandi määrusega lubatakse laevandusettevõtjatel teha teatavates piirides koostööd, ilma et see rikuks ELi konkurentsioigust. Kui see erand 2009. aastal vastu võeti, siis oli selle peamine eesmärk hõlbustada laevandusettevõtjatevahelist koostööd, et muuta nende tegevus tõhusamaks, optimeerida laevade kasutamist ja parandada teenuste kvaliteeti. Pärast hindamist leidis komisjon aga, et konsortsiumide grupierandi määruse kohaldamisalasse kuuluvate konsortsiumide arv on suhteliselt väike. Seepärast on konsortsiumide grupierandi määruse tõhusus ja tulemuslikkus piiratud. Komisjon otsustas seda grupierandit mitte pikendada ja lasi sellel aeguda 25. aprillil 2024³⁰.

Algas ELi toimimise artikli 102 kohaldamist käsitlevate suuniste ettevalmistamine

2023. aasta märtsis avaldas komisjon tagasiside andmise kutse seoses tulevaste suunistega, mis käsitlevad ELi toimimise lepingu artikli 102 kohaldamist konkurente tõrjuva tegevuse suhtes³¹. Suunised kajastavad nii ELi kohtupraktikat kui ka komisjoni ulatuslikke kogemusi ELi toimimise lepingu artikli 102 täitmise tagamisel. Komisjon avaldab suuniste kavandi avalikuks konsulteerimiseks ja võtab sidusrühmade esitatud teavet hoolikalt arvesse.

Jätkus määruse (EÜ) nr 1/2003 hindamine

Määruse (EÜ) nr 1/2003³² ja selle rakendusaktiga, määrusega (EÜ) nr 773/2004,³³ on kehtestatud menetlusraamistik, mille eesmärk on tagada ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 tulemuslik ja ühetaoline kohaldamine ELis. Aja jooksul on konkurentsieeskirjade täitmise tagamisel tekkinud uusi raskusi, mis on seotud näiteks majanduse digitaliseerimisega ja konkurentsialaste uurimiste üha kasvava keerukusega. Pärast 2022. aastal läbiviidud avalikku konsultatsiooni³⁴ jätkas komisjon 2023. aastal hindamist. Selleks korraldas komisjon 2023. aasta oktoobris mitmesuguste

³⁰ Teatis komisjonile „Komisjoni 28. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 906/2009 (asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta liinilaevandusettevõtjate teatavat liiki kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (konsortsiumid)) aegumine“, 10. oktoober 2023 (C(2023) 6700 final).

³¹ Tagasisidekorje seoses suunistega turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurente tõrjuva tegevuse kohta, 27. märts 2023 kuni 24. aprill 2024, vt https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13796-ELi-konkurentsioigus-suunised-turgu-valitsevate-ettevotjate-kuritahtliku-konkurente-torjuva-tegevuse-kohta_et.

³² Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EMP's kohaldatav tekst) (EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1).

³³ Komisjoni 7. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 773/2004, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 kohaste menetluste teostamist komisjonis (EMP's kohaldatav tekst) (ELT L 123, 27.4.2004, lk 18).

³⁴ Avalik konsultatsioon teemal „ELi konkurentsialased menetluseeskirjad – hindamine“, 30. juuni 2022 kuni 6. oktoober 2022, vt https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-ELi-konkurentsialased-menetluseeskirjad-hindamine_et.

sidusrühmadega seminari. Samuti on komisjon tellinud hindamist toetava uuringu. Kogu hindamise käigus teeb komisjon koostööd liikmesriikide konkurentsiasutustega.

Tehnosiirde kokkuleppeid käsitlevate eeskirjade hindamine

2022. aasta novembris algatas komisjon tehnosiirde grupierandi määruse³⁵ ja sellele lisatud suuniste³⁶ hindamise. See töö jätkus kogu 2023. aasta jooksul. Hindamine võimaldab komisjonil otsustada, kas tehnosiirde grupierandi määruks tuleks lasta aeguda, seda tuleks pikendada või see tuleks läbi vaadata.

3.2. Riigiabi eeskirjade ja suuniste ajakohastamine

Muudeti üldist grupierandi määrust

2023. aasta juunis võttis komisjon vastu üldise grupierandi määruse sihipärase muudatuse, et veelgi lihtsustada ja kiirendada toetust ELi rohe- ja digipöördele, tagades samal ajal ühtse turu toimimise³⁷. Läbivaadatud üldise grupierandi määrusega pakutakse liikmesriikidele suuremat paindlikkust kliimaneutraalsusele ja nullnetootõustusele üleminekul olulistes sektorites riiklike toetusmeetmete kavandamisel ja rakendamisel. Peale selle aitab see kiirendada ELis puhtal tehnoloogial põhinevasse tootmisse investeerimist ja selle rahastamist kooskõlas rohelise kokkuleppe tööstuskavaga³⁸.

Läbivaadatud üldise grupierandi määrusega suurendatakse ja ühtlustatakse keskkonnakaitse ja energeetika valdkondades riigiabi andmise võimalusi. Lisaks hõlbustab see üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide toetamist teadus- ja arendustegevuse valdkonnas ning laiendab töötajate koolitamise ja ümberõppe võimalusi. Abi andmine reguleeritud elektri-, gaasi- ja küttehinnadena on samuti muudetud lihtsamaks nii, et kõnealune kategooria on lisatud üldise grupierandi määruse kohaldamisalasse. Läbivaadatud üldise grupierandi määrusega suurendatakse ka keskkonnaabist ning teadus- ja arendustegevuseks ja innovatsiooniks antavast abist teavitamise künniseid. Peale selle selgitatakse ja ühtlustatakse läbivaadatud üldise grupierandi määrusega väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd) riskifinantseerimisabi andmise võimalusi. Samuti on selgitatud püsi- ja mobiilside lairibavõrke käsitlevaid sätteid ning neid olulistes valdkondades laiendatud, näiteks on loodud võimalus rahastada aktiivseid mobiilseadmeid ja nähtud ette uued sätted tagasiühenduse võrkude kohta. Üldise grupierandi määruse kehtivusaega pikendati

³⁵ Komisjoni 21. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 316/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes (ELT L 93, 28.3.2014, lk 17).

³⁶ Komisjoni teatis „Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes“ (ELT C 89, 28.3.2014, lk 3).

³⁷ Komisjoni 23. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1315, millega muudetakse määrust (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, ning määrust (EL) 2022/2473, millega tunnistatakse teatavat liiki abi kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise ja turustamisega tegelevatele ettevõtjatele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (EMP kohaldatav tekst) (C/2023/4278, ELT L 167, 30.6.2023, lk 1).

³⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (COM(2023) 62 final).

2026. aasta lõpuni ning selle sätted on viidud kooskõlla regionaalabi suuniste, kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste, riskifinantseerimissuuniste, teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni raamistiku ning lairibavõrkude suunistega.

Vastu võeti läbivaadatud üldine vähese tähtsusega abi määrus

2023. aasta detsembris võttis komisjon vastu uue üldise vähese tähtsusega abi määruse,³⁹ sest 31. detsembril 2023 lõppes eelmise vähese tähtsusega abi määruse kehtivusaeg. Määrusega jäetakse ELi riigiabi kontrolli kohaldamisalast välja väikesed abisummad, kuna leitakse, et need ei mõjuta liikmesriikidevahelist kaubandust ega moonuta või ähvarda moonutada konkurentsi. Väikeste abisummade riigiabi kontrolli kohaldamisalast väljajätmisega vähendatakse oluliselt ettevõtjate, eelkõige VKEde, ja liikmesriikide halduskoormust. Peamised muudatused on kolme aasta jooksul antava abi kõrgem, 300 000 euro suurune ülemmäär, et kohaneda inflatsiooniga, ja liikmesriikide või ELi tasandil kohustusliku vähese tähtsusega abi registri kehtestamine läbipaistvuse suurendamiseks. Kui eelmise määruse alusel pidid saadud vähese tähtsusega abi jälgima ettevõtjad, siis uue vähese tähtsusega abi määrusega kohustatakse kõiki liikmesriike esitama alates 2026. aastast kogu teave antud vähese tähtsusega abi kohta liikmesriigi või ELi tasandi keskregistris ja kontrollima, et antud uus abi ei ületa asjaomast ülemmäära.

Vastu võeti läbivaadatud määrus üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks antava vähese tähtsusega abi kohta

2023. aasta detsembris võttis komisjon vastu määruse (EL) 2023/2832 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes⁴⁰. Nimetatud määrus jõustus 1. jaanuaril 2024 ja sellega asendatakse määrus (EL) nr 360/2012,⁴¹ mille kehtivusaeg lõppes 31. detsembril 2023. Komisjon otsustas suurendada üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks kolme aasta jooksul antava vähese tähtsusega abi piirmäära 750 000 euronit ettevõtja kohta.

Vastu võeti põllumajandus-, metsandus-, kalandus- ja vesiviljelussektorites antava riigiabi läbivaadatud eeskirjad

2023. aasta jaanuaris jõustusid läbivaadatud põllumajanduse grupierandi määrus ja kalandussektori grupierandi määrus ning suunised põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades antava riigiabi kohta (edaspidi „põllumajandussuunised“)⁴². Kalandus- ja vesiviljelussektoris antavat riigiabi

³⁹ Komisjoni 13. detsembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023, lk 1).

⁴⁰ Komisjoni 13. detsembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2832 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2832, 15.12.2023, lk 1).

⁴¹ Komisjoni 25. aprilli 2012. aasta määrus (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 114, 26.4.2012, lk 8).

⁴² Komisjoni teatis „Suunised põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades antava riigiabi kohta“ (2022/C 485/01, ELT C 485, 21.12.2022, lk 1).

käsitlevaid suuniseid (edaspidi „kalandussuunised“), mille komisjon kinnitas 2022. aasta detsembris, kohaldatakse alates 2023. aasta aprillist⁴³.

Põllumajanduse grupierandi määruse ja kalandussektori grupierandi määrusega laiendatakse grupierandi alla kuuluvate meetmete kohaldamisala. Uute eeskirjadega tehakse grupierand kuni 50 %-le juhtumitest, millest eelmise raamistiku alusel tuli komisjoni teavitada. Uued põllumajandussuunised ja kalandussuunised kajastavad nii komisjoni juhtumikogemusi kui ka ELi praegusi strateegilisi prioriteete, eeskätt ühist põllumajanduspoliitikat, ühist kalanduspoliitikat, Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi ning Euroopa rohelist kokkulepet, strateegiat „Talust taldrikule“ ja elurikkuse strateegiat. Läbivaadatud kalandussuunised aitavad liikmesriikidel täita ELi kaugeleulatuvaid rohe-eesmärke, parandades energiatõhusust ja leevendades kliimamuutuste mõju.

2023. aasta oktoobris võttis komisjon vastu kalandus- ja vesiviljelussektoris antavat vähese tähtsusega abi käsitleva määruse muudatuse⁴⁴. Läbivaadatud määrusega tõstetakse ühele äriühingule kolme aasta jooksul antava vähese tähtsusega abi ülemmäära 30 000 eurolt 40 000 euroni. Peale selle ei ole kalandus- ja vesiviljelustoodete töötlemine ja turustamine enam hõlmatud kalandussektoris antavat vähese tähtsusega abi käsitleva määruse, vaid üldise vähese tähtsusega abi määrusega.

Vastu võeti üleeuroopalist huvi pakkuvaid tähtsaid projekte käsitlev hea tava eeskiri

Üleeuroopalist huvi pakkuvaid tähtsaid projekte käsitlevas teatises⁴⁵ on sätestatud rahastamiskõlblikkuse ja siseturuga kokkusobivuse kriteeriumid, mida komisjon üleeuroopalist huvi pakkuvatele tähtsatele projektidele (Important Projects of Common European Interest – IPCEI) antava riigiabi hindamisel kohaldab. Mitmetele üleeuroopalist huvi pakkuvatele tähtsatele projektidele antud riigiabi hindamine ja järgnev heakskiitmine on liikmesriikidele ja komisjonile andnud üleeuroopalist huvi pakkuvatele tähtsatele projektidele antava riigiabi hindamise kogemusi. Nende kogemuste põhjal koostas komisjon 2023. aasta mais üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide kavandamise hea tava eeskirja,⁴⁶ mis võimaldab ühtlustatud hindamist. Kõnealune eeskiri ei väljenda kohaldatavat õiguslikku seisukohta ega kujuta endast õiguslikult siduvat lähenemisviisi, mida üleeuroopalist huvi pakkuvates tähtsates projektides otseselt osalevad isikud peavad järgima. Samuti ei kehtestata sellega täiendavaid õigusi ega uusi kohustusi.

⁴³ Komisjoni teatis „Suunised kalandus- ja vesiviljelussektoris antava riigiabi kohta“ (ELT C 107, 23.3.2023, lk 1).

⁴⁴ Komisjoni 4. oktoobri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2391, millega muudetakse määrusi (EL) nr 717/2014, (EL) nr 1407/2013, (EL) nr 1408/2013 ja (EL) nr 360/2012 seoses kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemiseks ja turustamiseks antava vähese tähtsusega abiga ning määrust (EL) nr 717/2014 seoses ühele ettevõtjale antava vähese tähtsusega abi kogusumma, kohaldamisaja ning muude küsimustega (ELT L 2391, 5.10.2023, lk 1).

⁴⁵ Komisjoni teatis „Kriteeriumid, mis võimaldavad analüüsida üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide elluviimise toetamiseks antava riigiabi kokkusobivust siseturuga“ (2021/C 528/02, ELT C 528, 30.12.2021, lk 10).

⁴⁶ Konkurentsi peadirektoraadi hea tava eeskiri üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide läbipaistvaks, kaasavaks ja kiiremaks kavandamiseks ja hindamiseks, 17. mai 2023, vt https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-05/IPCEIs_DG_COMP_code_of_good_practices.pdf.

Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide Euroopa ühisfoorum

2023. aasta sügisel käivitas komisjon üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide Euroopa ühisfoorumi⁴⁷ (edaspidi „ühisfoorum“), mis tuli esimest korda kokku 20. oktoobril 2023. Ühisfoorum, mille näol on tegemist komisjoni ja liikmesriikide partnerlusega, hõlmab tervet üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide elutsüklit ning selle eesmärk on suurendada üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide kavandamise, (kehtivatel riigiabi eeskirjadel põhineva) hindamise ja rakendamise tõhusust ning teha kindlaks ELile strateegilist huvi pakkuvad valdkonnad võimalikeks tulevasteks üleeuroopalist huvi pakkuvateks tähtsateks projektideks. Ühisfoorum töötab nende eesmärkide täitmise nimel, viies uued üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid paremini kooskõlla ELi tööstusstrateegia poliitikaeesmärkidega. Ühisfoorum tuleb kokku mitu korda aastas.

Vastu võeti määruse (EÜ) nr 1370/2007 tõlgendamissuunised

2023. aastal võttis komisjon vastu määruse (EL) nr 1370/2007 maismaatranspordiga seotud avaliku teenindamise kohustusi käsitlevate tõlgendamissuuniste läbivaadatud versiooni⁴⁸. Suuniste eesmärk on anda liikmesriikidele ja sidusrühmadele täiendavaid juhiseid kõnealuse määruse mitme sätte kohaldamise kohta, arvestades neljanda raudteepaketi ja ELi kohtute asjaomase kohtupraktikaga tehtud muudatusi.

Hindamine

Kooskõlas parema õigusloome suunistega jätkas konkurentsi peadirektoraat raskustes olevatele pankade antavat riigiabi⁴⁹ ja avaliku sektori garantiidena antavat riigiabi⁵⁰ käsitlevate eeskirjade hindamist.

4. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine aitas järgida komisjoni peamisi prioriteete

Nii ELi majanduses rohe- ja digipöörde elluviimise kui ka inimeste hüvanguks toimiva majanduse ülesehitamise jaoks on äärmiselt oluline säilitada turudistsipliin nii, et tagatakse tõhusalt ELi konkurentsieeskirjade täitmine. Peale selle toetab konkurentsieeskirjade täitmise tagamine ülejäänud tökete kaotamist ühtset turul ja kõrvaldab turupiiranguid. Ühtne turg suurendab oma olemuselt ELi

⁴⁷ [Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide Euroopa ühisfoorum – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-127000.pdf).

⁴⁸ Komisjoni teatis määruse (EÜ) nr 1370/2007 (mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel) tõlgendamissuuniste kohta (2023/C 222/01, C/2023/3978, ELT C 222, 26.6.2023, lk 1).

⁴⁹ Komisjoni teatis riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta finantskriisi kontekstis pankade kasuks võetavate toetusmeetmete suhtes („2013. aasta pangandusteatis“) (ELT C 216, 30.7.2013, lk 1) ning seotud teatised: 2009. aasta rekapitalizeerimisteatis (2009/C10/03), 2009. aasta langenud väärtusega varade teatis (2009/C72/01), 2009. aasta ümberkorraldamisteatis (2009/C195/04), 2010. aasta pikendusteatis (2010/C329/07) ja 2011. aasta pikendusteatis (2011/C356/02).

⁵⁰ Komisjoni teatis EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamise kohta garantiidena antava riigiabi suhtes (ELT C 155, 20.6.2008, lk 10).

majanduse majanduslikku vastupanuvõimet ja taastuvust, tugevdades stiimuleid investeerida, uuendada, mitmekesistada tarneahelaid ja leida uusi ärivõimalusi.

4.1. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist

ELi püüdlustes saavutada digivaldkonnas ülemaailmne juhtpositsioon on määrav roll konkurentsipoliitikal, mis paneb turud tarbijate, ettevõtjate ja ühiskonna jaoks paremini toimima. Digiüleminekul on sügav mõju majanduse ja ühiskonna kõikidele aspektidele. Konkurentsipoliitika kutsub esile muutusi ja ajendab uuendusi tegema, aidates seeläbi ELil kasutada ära digiajastu täielikku potentsiaali. Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist.

Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist

Protsessor on iga arvuti üks põhikomponent, seega on kogu digisektori jaoks äärmiselt tähtis, et protsessorite turul säiliks konkurents. 2009. aastal määras komisjon Intelile 1,06 miljardi euro suuruse trahvi ELi toimimise lepingu artikli 102 rikkumise eest. Leiti, et Intel tegeles kaht liiki ebaseadusliku tegevusega⁵¹. Intel pakkus arvutitootjatele allahindlust tingimusel, et nad ostavad kõik või peaaegu kõik oma x86 protsessorid Intelilt (nn tingimuslikud allahindlused). Samuti tegi Intel arvutitootjatele otsemakseid, et nad peataksid või lükkaksid edasi konkurentide x86 protsessoreid sisaldavate konkreetsete toodete turuletoomise (nn ilmselged konkurentsipiirangud). 2022. aastal tühistas Üldkohus osaliselt komisjoni 2009. aasta esialgse otsuse seoses tingimuslike allahindlustega. Järgnevalt võttis komisjon 2023. aasta septembris uuesti vastu otsuse, millega määrati Intelile 376,36 miljoni euro suurune trahv ilmselgete konkurentsipiirangute eest.

ELi tarbijad kasutavad ulatuslikult digitaalseid muusika tellimusteenuseid, mistõttu on tähtis, et konkurents selles sektoris hästi toimiks. Sel eesmärgil avaldas komisjon 2023. aasta veebruaris Apple'ile vastuväited,⁵² milles ta teavitas äriühingut oma esialgsest seisukohast, et Apple kuritarvitas oma turgu valitsevat seisundit, piirates rakenduste arendajate võimalust teavitada iPhone'i ja iPadi kasutajaid alternatiivsetest muusika tellimusteenustest. Komisjon asus esialgsele seisukohale, et Apple'i kehtestatud mittersuunamise kohustuste näol on tegemist ebaõiglaste kauplemingimustega, mis rikuva ELi toimimise lepingu artiklit 102.

2023. aasta juunis avaldatud vastuväidetes teavitas komisjon Google'it oma esialgsest seisukohast, mille kohaselt Google rikkus ELi toimimise lepingu artiklit 102, moonutades konkurentsi reklaamitehnoloogia sektoris⁵³. Google osaleb reklaamitehnoloogia tarneahela kõikidel tasanditel. Kui konkurents reklaamitehnoloogia valdkonnas väheneks, oleks sellel laiaulatuslik mõju digisektorile, sest kahjulikult ei oleks mõjutatud mitte üksnes Google'i otsesed

⁵¹ Juhtum AT.37990 – Intel.

⁵² Juhtum AT.40437 – Apple – App Store'i tavad (muusika voogedastus).

⁵³ Juhtum AT.40670 – Google – reklaamitehnoloogia ja andmetega seotud tavad.

konkurendid, vaid ka avaldajad ja reklaamijad ise. Komisjon tunneb muret selle üle, et Google eelistas enda veebireklaami tehnoloogiat, mis kahjustab konkurente, reklaamijaid ja veebis avaldajaid. Komisjoni esialgse järelduse kohaselt kuritarvitas Google oma turgu valitsevat seisundit, eelistades oma reklaamiserveri DFP korraldataval reklaamivaliku oksjonil enda reklaamipanka AdX ning eelistades AdXi seoses viisiga, kuidas tema reklaamistmisvahendid Google Ads ja DV360 reklaamipankades pakkumusi teevad.

Kartelli moodustamine on üks tõsisemaid konkurentsieeskirjade rikkumisi. Kartellid tekitavad majandusele tõsist kahju, suurendamata seejuures tõhusust. Kõrgemaid hindu küsides ja toodangut piirates vähendavad horisontaalsed kartellid majanduse tõhusust ning heaolu. Nad vähendavad ettevõtjate motivatsiooni arendada uusi tooteid ja tehnoloogiaid, vähendades seeläbi innovatsiooni ja tarbijate valikut.

2023. aasta septembris määras komisjon esmakordselt karistuse kaitsesektori kartellile, kehtestades Diehlile 1,2 miljoni euro suuruse trahvi, kuna Diehl osales koos oma konkurendi RUAGiga⁵⁴ militaarotstarbeliste käsigranaatide müümisel kartellis. RUAGile trahvi ei määratud, sest tema andis ELi rakendatava leebema kohtlemise programmi raames komisjonile kartellist teada. Komisjon leidis, et peaaegu 14 aasta jooksul olid äriühingud omavahel jaganud EMP riikide turge. Mõlemad ettevõtjad tunnistasid kartellis osalemist ja nõustusid kokkuleppemenetlusega.

2023. aasta oktoobris võttis komisjon vastu ka otsuse farmaatsiaspektori kartelli vastu. Ta määras äriühingutele Alkaloids of Australia, Alkaloids Corporation, Boehringer, Linnea ja Transo-Pharm kokkuleppemenetluses kokku 13,4 miljoni euro suuruse trahvi pikaajalise osalemise eest kartellis, mis oli seotud kõhukrampidevastaste ravimite tootmiseks vajaliku toimeaine skopolamiin-/hüostsiin-N-butüülbromiidiga (SNBB)⁵⁵. C2 PHARMA-le trahvi ei määratud, sest tema andis ELi rakendatava leebema kohtlemise raames komisjonile kartellist teada. Nimetatud kuus äriühingut kooskõlastasid oma tegevuse ja leppisid kokku oma klientidele (turustajatele ja geneeriliste ravimite tootjatele) müüdava SNBB miinimumhinna fikseerimises ja kvootide eraldamises. Lisaks vahetasid need äriühingud tundlikku äriteavet.

2023. aasta novembris määras komisjon Rabobankile 26,6 miljoni euro suuruse trahvi, sest ta osales koos Deutsche Bankiga kartellis, mis oli seotud teatavate eurodes emiteeritud võlakirjadega kauplemisega⁵⁶. Deutsche Bankile trahvi ei määratud, sest tema andis ELi rakendatava leebema kohtlemise raames komisjonile kartellist teada. Komisjoni uurimisest selgus, et aastatel 2006–2016 vahetasid kaks pank oma teatavate kauplejate kaudu tundlikku äriteavet ning kooskõlastasid oma kauplemis- ja hinnakujundusstrateegiaid.

⁵⁴ Juhtum AT.40760 – *Käsigranaadid*.

⁵⁵ Juhtum AT.40636 – *SNBB*.

⁵⁶ Juhtum AT.40512 – *Eurodes emiteeritud võlakirjad*.

2023. aasta novembris⁵⁷ teavitas komisjon kuut äriühingut ja üht kutseorganisatsiooni oma esialgsest seisukohast, mille kohaselt nad rikkusid konkurentsieeskirju, tegeledes kokkumänguga EMPs autotootjatele müüdavate autode käivitusakude hindade tõstmiseks.

Samuti jätkas komisjon 2023. aastal toidukaupade sektoris uurimist seoses šokolaadi, küpsiste ja kohvitoodete paralleelkaubanduse võimaliku piiramisega äriühingu Mondelēz poolt⁵⁸. Komisjon hakkas uurima ka väidetavat turulepääsu piiramist energiajookide turul ja tegi etteteatamata kontrolle Red Bulli valdustes⁵⁹.

2023. aastal tegi komisjon etteteatamata kontrolle mitmesugustes sektorites, näiteks lõhnaainete,⁶⁰ energiajookide,⁶¹ moe-,⁶² meditsiiniseadete,⁶³ ehituskemikaalide⁶⁴ ja toidu veebipõhise kättetoimetamise⁶⁵ sektorites.

Üldkohtu otsus Videogamesi kohtuasjas⁶⁶

2023. aasta septembris jättis Üldkohus jõusse komisjoni rikkumisotsuse äriühingu Valve vastu Videogamesi kohtuasjas. Nimetatud otsuses leidis komisjon, et Valve ja viis arvutimängude avaldajat olid sõlminud konkurentsivastaseid kokkuleppeid / kooskõlastanud oma tegevust, millega piirati geoblokeerimise teel arvutimängude paralleelimporti. Üldkohus kinnitas, et kokkulepped / kooskõlastatud tegevus olid oma sisult konkurentsivastased, sest nende eesmärk oli piirata paralleelimporti ning õiguslik ja majanduslik olukord ei seadnud seda kahtluse alla. Peale selle kinnitas Üldkohus, et ELi toimimise lepingu artikli 101 lõige 1 osutab kõikidele konkurentsi moonutavale kokkulepetele ja tegevustele, olenemata turust, kus osalised tegutsevad.

Samuti selgitas Üldkohus ELi konkurentsiõiguse ja autoriõiguse vahelist suhet. Üldkohus kinnitas, et litsentside, sealhulgas ainulitsentside andmine iseenesest ei ole ELi toimimise lepingu artikliga 101 vastuolus. Litsentside täiendavatel territoriaalsetel piirangutel, mille tõttu ei ole väljastpoolt litsentsiga hõlmatud territooriumi võimalik kaitstud materjalile juurde pääseda, võib aga olla konkurentsivastane eesmärk ja need võivad jääda ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse.

Ühinemiste kontrollimine toetas digipööret ning tugeva ja vastupidava ühtse turu saavutamist

Ühinemiste kontrollimine toetab komisjoni põhiprioriteete digitaalse innovatsiooni ja digipöörde valdkonnas, sest sellega välditakse liigse turuvõimu tekkimist, turulepääsu piiramist ja turuletulijate kõrvaldamist. 2023. aastal tagas komisjon jätkuvalt oma ühinemiskontrolli eeskirjade täitmise, et kaitsta tarbijaid nii hinnatõusude eest kui ka konkurentsi muude oluliste parameetrite, nagu kvaliteedi, valiku ja innovatsiooni halvenemise eest.

⁵⁷ Juhtum AT.40545 – Autode käivitusakud.

⁵⁸ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_21_281

⁵⁹ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_1802.

⁶⁰ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_23_1532.

⁶¹ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_23_1802.

⁶² Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_2352.

⁶³ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_4517.

⁶⁴ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_5061.

⁶⁵ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_5944.

⁶⁶ Kohtuotsus, Üldkohus, 27. september 2023, Valve vs. Euroopa Komisjon, T-172/21, ECLI:EU:T:2023:587.

Komisjon jätkas 2023. aastal aktiivselt ühinemiste kontrollimist. Komisjon võttis eri sektorites vastu 333 ühinemisotsust (2022. aastal võttis komisjon vastu 368 ühinemisotsust), millest 271 kiideti heaks lihtsustatud menetluse teel. Komisjon sekkus üheteistkümnesse kavandatud omandamisse, millest üheksa tehingut kiideti tingimuslikult heaks ja üks keelati. Pooled loobusid ühest teavitatud tehingust, mis võeti II etapis tagasi.

Komisjoni takistas äriühingul Booking omandada äriühingut eTraveli

2023. aasta septembris keelas komisjon äriühingu eTraveli kavandatud omandamise äriühingu Booking poolt⁶⁷. Komisjon leidis, et tehing oleks tugevdanud Bookingi turgu valitsevat seisundit veebipõhiste reisibüroode pakutavate majutusteenuste turul, mis tooks kaasa suuremad kulud hotellide ja võimalik et ka tarbijate jaoks. Komisjon analüüsis põhjalikult kohustusi, mille Booking kavatses võtta, ning leidis, et väljapakutud parandusmeetmed ei olnud piisavalt laiaulatuslikud ja tõhusad ega kõrvaldanud kindlakstehtud konkurentsiprobleeme täielikult.

Allikas: Euroopa Komisjon

Komisjon trahvis Illuminat ja GRAILi eelnevalt heakskiitmata ühinemise läbiviimise eest

2021. aasta juulis hakkas komisjon põhjalikult uurima GRAILi omandamist Illumina poolt. 2022. aasta septembris tõkestas komisjon kõnealuse tehingu kartuses, et sellel võib olla märkimisväärne konkurentsivastane mõju, mis pärsiks innovatsiooni ja vähendaks valikuvõimalusi vereanalüüsidel põhinevate vähi varajase avastamise testide turul⁶⁸. 2021. aasta augustis, mil komisjon ei olnud uurimist veel lõpule viinud, teatas aga Illumina avalikult, et ta oli GRAILi juba omandanud. 2023. aasta juulis määras komisjon Illuminale ja GRAILile vastavalt ligikaudu 432 miljoni euro ja 1 000 euro suuruse trahvi kavandatud ühinemise elluviimise eest enne, kui komisjon oli selle heaks kiitnud⁶⁹. Komisjon järeldas, et Illumina ja GRAIL rikkusid teadlikult ja tahtlikult komisjoni põhjaliku uurimise jooksul kehtinud ootekohustust. Tegemist on väga tõsise rikkumisega, mis kahjustab ELi ühinemiskontrolli

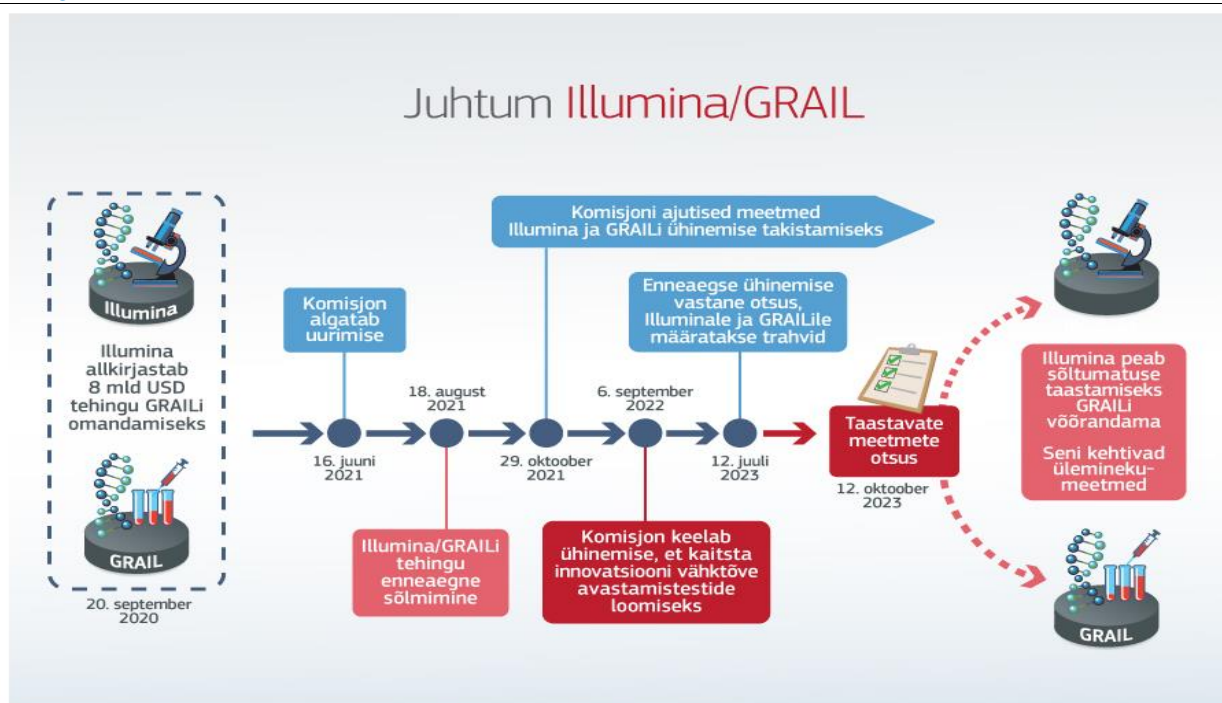
⁶⁷ Juhtum M.10615 – *Booking Holdings / eTraveli Group*.

⁶⁸ Juhtum M.10188 – *Illumina/GRAIL*.

⁶⁹ Juhtum M.10483 – *Illumina/GRAIL* (artikli 14 kohane menetlus). Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_3773.

tõhusat toimimist. Illuminale määratud trahv vastab seadusjärgsele piirmäärale, milleks on 10 % Illumina käibest. Oma otsuses märkis komisjon, et omandatava äriühinguna oli GRAIL ootekohustusest teadlik ja võttis rikkumisest aktiivselt osa. Arvestades aga, et komisjon määras enneaegse ühinemise eest esmakordselt trahvi omandatavale äriühingule, otsustas ta trahvida GRAILi sümboolse summaga 1 000 eurot.

2023. aasta oktoobris võttis Euroopa Komisjon vastu otsuse, millega anti korraldus olukord võõrandamismeetmetega taastada ning nõuti Illuminalt GRAILi omandamise tagasipööramist. Samuti sisaldas otsus üleminekumeetmeid, mida Illumina ja GRAIL peavad järgima seni, kuni Illumina on teingu tühistanud⁷⁰.

Allikas: Euroopa Komisjon

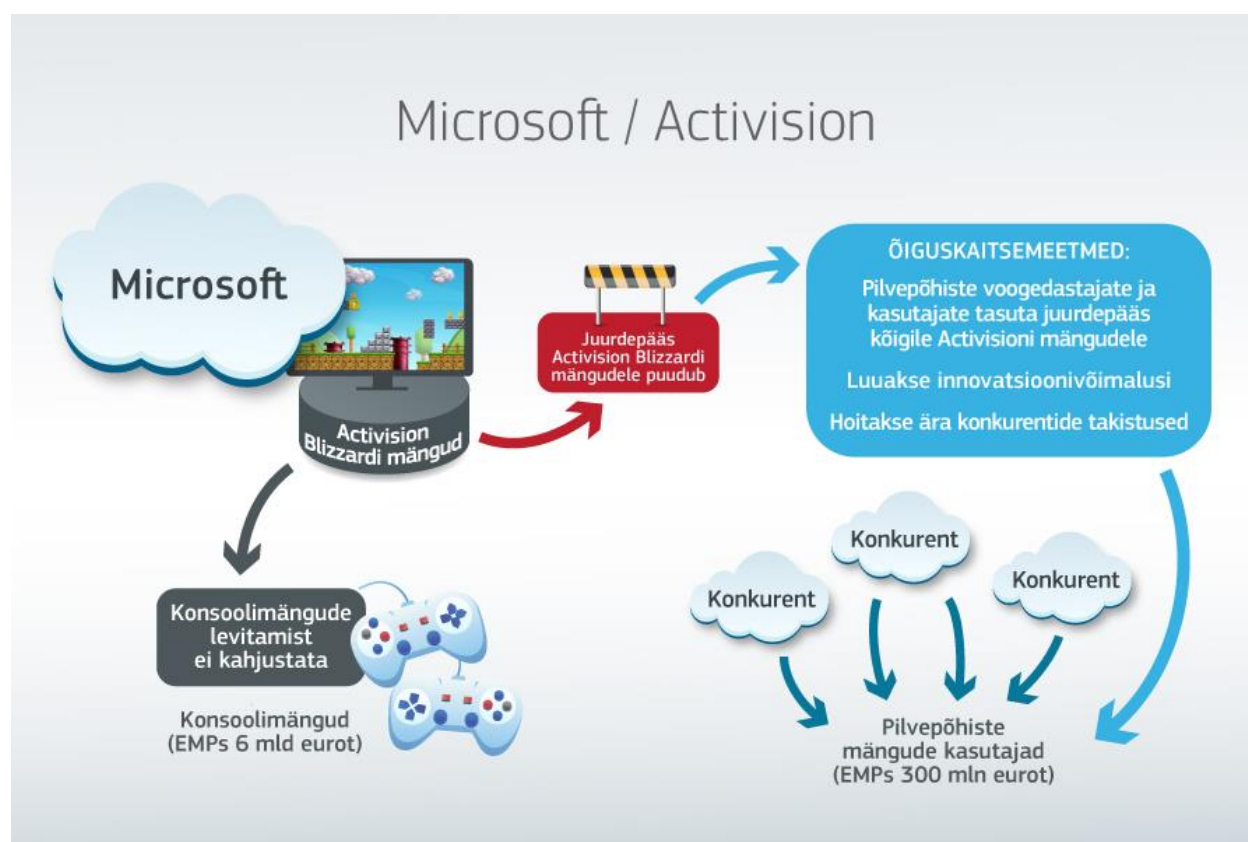
2023. aastal jätkas komisjon konkurentsi kaitsmist püsivõrgutaristu valdkonnas. 2023. aasta märtsis kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingute VOO ja Brutélé omandamise äriühingu Orange poolt⁷¹. Komisjon tundis muret selle üle, et kavandatud tehing i) võib vähendada operaatorite arvu VOO ja Brutélé enda püsivõrkudega hõlmatud aladel kolmelt kahele, kõrvaldades Orange'i kui innovaatilise ja olulise konkurentsiturve pakkuja, ii) võib vähendada märkimisväärselt konkurentsi turgudel, kus Orange, VOO ja Brutélé tihedalt konkureerivad, ning iii) võib suurendada tõenäosust, et ülejäänud operaatorid VOO ja Brutélé enda püsivõrkudega hõlmatud aladel hakkavad oma tegevust kooskõlastama. Komisjoni tõstatatud konkurentsi probleemide lahendamiseks kohustus Orange andma oma konkurendile Telenetile vähemalt kümneks aastaks juurdepääsu VOO ja Brutélé

⁷⁰ Juhtum M.10939 - Illumina/GRAIL. Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_4872.

⁷¹ Juhtum M.10663 – Orange / VOO / Brutélé.

olemasolevale püsivõrgutaristule Vallooni piirkonnas ja Brüsseli teatavates osades, samuti Orange'i tulevasele valduseni ulatuvale valguskaabelühendusele.

2023. aasta mais nõustus komisjon Microsofti võetud kohustustega, mis olid eeltingimus, et komisjon lubaks tal omandada äriühingu Activision Blizzard⁷². Komisjon tundis muret selle üle, et kavandatud omandamine võib anda Microsoftile võimaluse kahjustada konkurentsi i) konsooli- ja arvutivideomängude turustamisel, sealhulgas mitut mängu hõlmavate abonementteenuste ja mängude pilvepõhiste voogedastusteenuste pakkumisel ning ii) personaalarvutite operatsioonisüsteemide tarnimisel. Microsoft kohustus andma i) EMPs asuvatele tarbijatele tasuta litsentsi, mis võimaldaks neil mängida nende enda valitud pilvepõhise mängude voogedastusteenuse kaudu kõiki selliseid Activision Blizzard'i praegusi ja tulevase arvuti- ja konsoolimänge, milleks neil on litsents, ning ii) vastava tasuta litsentsi mängude pilvepõhise voogedastusteenuse pakkujatele, mis võimaldaks EMPs asuvatel tarbijatel mängida kõiki voogedastatavaid Activision Blizzard'i arvuti- ja konsoolimänge. Nende kohustustega kõrvaldatakse kõik komisjoni tuvastatud konkurentsiprobleemid. Kohustuste kestus on kümme aastat ja nende täitmist jälgib komisjoni järelevalve all tegutsev sõltumatu usaldusisik.

Allikas: Euroopa Komisjon

⁷² Juhtum M.10646 – Microsoft / Activision.

2023. aasta juulis kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingu VMware kavandatud omandamise äriühingu Broadcom poolt⁷³. Komisjon tundis muret, et kõnealune tehing võib piirata konkurentsi VMware'i virtualiseerimistarkvaraga koostalitlusvõimeliste riistvarakomponentide turul. Komisjoni tõstatatud konkurentsiprobleemide lahendamiseks oli Broadcom valmis võtma nii praegu kui ka edaspidi turul tegutsevate konkurentide ees mitu kohustust seoses juurdepääsu ja koostalitlusvõimega. Broadcomi väljapakutud kohustusi arvesse võttes järeldas komisjon, et ühinemine ei tekita enam konkurentsiprobleeme.

2023. aasta juulis kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingu GfK kavandatud omandamise äriühingu Advent poolt⁷⁴. Komisjon tundis muret, sest algselt teavitatud kujul tehing oleks tekitanud tõsisemaid konkurentsiprobleeme i) esmatarbekaupade jaemüügi mõõtmise teenuste turul ja ii) tarbijarühmadel põhinevate uuringuteenuste turul. Adventi väljapakutud kohustustega kõrvaldatakse NielsenIQ ja GfK tegevuse kattuvused tarbijarühmadel põhinevate uuringuteenuste turul Saksamaal ja Itaalias ning NielsenIQ võimalus konkurente esmatarbekaupade jaemüügi mõõtmise teenuste ja tarbijarühmadel põhinevate uuringuteenuste turgudelt välja tõrjuda.

2023. aasta mais kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingu OMV Sloveenia kavandatud omandamise äriühingu MOL poolt⁷⁵. Mõlemad äriühingud tegutsevad kütuse jaemüügi sektoris. Heakskiitmise tingimus oli see, et MOL võõrandab Shelli kontsernile Sloveenias 39 tanklat. Komisjon oli seisukohal, et võõrandatud vara näol on tegemist elujõulise äritegevusega, mis võimaldab Shelli kontsernil ühinenud üksusega Sloveenia turul tõhusalt konkureerida.

2023. aasta juunis kiitis komisjon pärast põhjalikku uurimist tingimuslikult heaks äriühingu Lagardère omandamise äriühingu Vivendi poolt⁷⁶. Komisjon tundis muret, et algselt teavitatud kujul tehing võib kahjustada konkurentsi vastavalt raamatute kirjastamise ja trükiajakirjade sektorites. Komisjoni tõstatatud probleemide lahendamiseks tegi Vivendi ettepaneku, et ta võõrandab nii oma kirjastamistegevuse kui ka seltskonnaajakirja Gala. Komisjon järeldas, et võõrandatud vara näol on tegemist elujõulise äritegevusega, mis võimaldab potentsiaalsel ostjal ühinenud üksusega tõhusalt konkureerida.

2023. aasta detsembris kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingute Chr Hansen A/S ja Novozymes A/S ühinemise⁷⁷. Komisjon tundis muret, et tehing võib tekitada tõsisemaid konkurentsiprobleeme seoses laktaasi tootmisega geneetilise muundamise tehnoloogia abil, sest Novozymesil oli tugev turupositsioon ja Chr Hansen oli potentsiaalne turuletuliija. Kohustustega luuakse ettevõtte, millel on vajalikud tootmisvahendid ning teadus- ja arendustegevuse suutlikkus, mis võimaldavad tal saada elujõuliseks konkurentsivõimeliseks laktaasitootjaks.

⁷³ Juhtum M.10806 – *Broadcom / VMware*.

⁷⁴ Juhtum M.10860 – *Advent / GfK*.

⁷⁵ Juhtum M.10438 – *MOL / OMV Sloveenia*.

⁷⁶ Juhtum M.10433 – *Vivendi / Lagardère*.

⁷⁷ Juhtum M.11043 – *Novozymes / Christian Hansen*.

Riigiabi kontroll toetas digipööret ja ühtse turu vastupanuvõimet

Investeeringud digitaristusse, -tehnoloogiasse ja -teenustesse on peamised tegurid, mis soodustavad majanduskasvu mitte üksnes digisektoris, vaid majanduses tervikuna. Need investeeringud on vajalikud digikümnendi poliitikaprogrammis⁷⁸ kehtestatud poliitikaeesmärkide täitmiseks. Riigi toetus digivaldkonnas tehtavatele riskantsetele investeeringutele võib olla vajalik turutõrgete kõrvaldamiseks (see tähendab siis, kui üksnes erainvesteeringutele tuginemise korral oleks investeeringute tase ühiskondlikust seisukohast liiga madal).

2023. aasta aprillis kiitis komisjon heaks Prantsusmaa 2,9 miljardi euro suuruse abimeetme, et toetada äriühinguid STMicroelectronics ja GlobalFoundries Prantsusmaal uue mikrokiipide tootmisrajatise ehitamisel⁷⁹. Meetmega tugevdatakse Euroopa varustuskindlust, vastupanuvõimet ja digisuveräänsust pooljuhtehnoloogia valdkonnas kooskõlas teatises „Kiibimäärus Euroopa jaoks“⁸⁰ kehtestatud eesmärkidega.

2023. aasta juunis kiitis komisjon heaks Hispaania 680 miljoni euro suuruse kava, mida rahastati taaste- ja vastupidavusrahastust ning mille eesmärk oli võtta kasutusele vajalikud seadmed ja taristu suure jõudlusega eraldiseisvate 5G-võrkude jaoks puuduliku ühendusega maapiirkondades⁸¹.

2023. aasta novembris kiitis komisjon heaks 172 miljoni euro ulatuses abi (mis hõlmas toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist), et võtta Portugalis kasutusele püsivõrgud, mis pakuvad tavapärastel tiptunnitingimustel vähemalt 1 Gbit/s allalaadimiskiirust ja vähemalt 150 Mbit/s üleslaadimiskiirust piirkondades, kus võrgud ei paku tavapärastel tiptunnitingimustel allalaadimiskiirust vähemalt 100 Mbit/s⁸².

Üleeuroopalist huvi pakkuv tähtis projekt mikroelektroonika ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas

2023. aasta juunis kiitis komisjon heaks üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti, millega toetatakse mikroelektroonika ja kommunikatsioonitehnoloogia teadusuuringuid, innovatsiooni ja esmakordset tööstuslikku kasutuselevõttu kogu väärtusahelas (ME/CT)⁸³. 14 liikmesriiki⁸⁴ annavad projekti jaoks kuni 8,1 miljardit eurot avaliku sektori vahendeid, mis võimaldab eeldatavasti kaasata veel 13,7 miljardit eurot erasektori investeeringuid. Üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti raames viivad 56 ettevõtjat, sealhulgas VKEd ja iduettevõtjad, ellu 68 projekti. Need projektid on osa laiemast üleeuroopalist huvi

⁷⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481, millega luuakse digikümnendi poliitikaprogramm 2030.

⁷⁹ Juhtum SA.102430 – Prantsusmaa – projekt „Liberty“ – STMicroelectronicsi ja GlobalFoundriesi uus pooljuhtehas.

⁸⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kiibimäärus Euroopa jaoks“ (COM(2022) 45 final).

⁸¹ Juhtum SA.104933 – Hispaania – toetus 5G seadmetele ja taristule.

⁸² Juhtum SA.105187 – Portugal – püsivõrku juurdepääsuvõrkude kasutuselevõtmine.

⁸³ Juhtumid SA.101202 (Austria), SA.101141 (Tšehhi), SA.101143 (Soome), SA.101193 (Prantsusmaa), SA.101129 (Saksamaa), SA.101210 (Kreeka), SA.101151 (Iirimaa), SA.101186 (Itaalia), SA.101201 (Malta), SA.101171 (Madalmaad), SA.101175 (Poola), SA.101192 (Rumeenia), SA.101200 (Slovakkia) ja SA.101150 (Hispaania).

⁸⁴ Austria, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Madalmaad, Malta, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Soome ja Tšehhi.

pakkuva tähtsa projekti ME/CT ökosüsteemist, kuhu kuulub üle 30 seotud osaleja, nende hulgas ülikoolid, teadusorganisatsioonid ja äriühingud veel viies ELi liikmesriigis⁸⁵ ja Norras. Üleeuroopalist huvi pakkuv tähtis projekt ME/CT toetab digi- ja rohepööret, i) luues innovaatilisi mikroelektroonika- ja kommunikatsioonilahendusi ning ii) töötades välja energiatõhusaid ja ressursisäästlikke elektroonikasüsteeme ja tootmismeetodeid. Projektid aitavad edendada tehnoloogia arengut paljudes sektorites, sealhulgas kommunikatsioon (5G ja 6G), isejuhtivad autod, tehisintellekt ja kvantarvutus. Samuti toetatakse nendega energia tootmise ja jaotamise alal tegutsevaid ettevõtjaid ning projekte kasutatakse nende valdkondade rohepöördes. Kava kohaselt jõuavad esimesed tooted turule 2025. aastal ja kogu projekt viiakse lõpule 2032. aastal. Eeldatavasti luuakse üleeuroopalist huvi pakuva tähtsa projektiga ME/CT ligikaudu 8 700 otsest töökohta ja lisaks palju kaudseid töökohti.

Üleeuroopalist huvi pakkuv tähtis projekt pilve- ja servatehnoloogia valdkonnas

2023. aasta detsembris kiitis komisjon heaks üleeuroopalist huvi pakuva tähtsa projekti, millega toetatakse täiustatud pilve- ja servatehnoloogia teadusuuringuid, innovatsiooni ja esmakordset tööstuslikku kasutuselevõttu mitme Euroopa teenuseosutaja lõikes (üleeuroopalist huvi pakkuv tähtis projekt CIS)⁸⁶. Seitse liikmesriiki⁸⁷ annavad projekti jaoks kuni 1,2 miljardit eurot avaliku sektori vahendeid, mis võimaldab eeldatavasti kaasata veel 1,4 miljardit eurot erasektori investeringuid. Selle üleeuroopalist huvi pakuva tähtsa projekti raames viivad 19 ettevõtjat, sealhulgas VKEd, ellu 19 ülimalt uuenduslikku projekti. Üleeuroopalist huvi pakkuv tähtis projekt CIS on esimene üleeuroopalist huvi pakkuv projekt pilv- ja servandmetöötluse valdkonnas. See käsitleb esimese koostalitlusvõimelise ja avalikult juurdepääsetava Euroopa andmetöötluse ökosüsteemi, mitme teenuseosutaja pakutava pilv- ja servandmetöötluse väljatöötamist.

4.2. Konkurentsipoliitika täitmise tagamine aitas kaasa rohepöördele

Konkurentsipoliitika aitab saavutada ELi keskkonna- ja kliimaeesmärke, nagu majanduse CO₂ heite vähendamine, transpordisektori üleminek fossiilkütustelt alternatiivkütustele ja puhta tehnoloogia arendamine. Konkurentsioiguse täitmise tagamine toetab Euroopa rohelist kokkulepet,⁸⁸ hoides turud tõhusa, õiglase ja uuenduslikuna. Samuti kaitstakse sellega ressursside vaba liikumist, mis on vajalik ringmajanduse saavutamiseks ja roheline kokkuleppe eesmärkide täitmiseks.

Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine aitas kaasa rohepöördele

Komisjon võttis ka 2023. aastal meetmeid konkurentsivastase turukäitumise vastu, mis võib takistada rohepööret.

2023. aasta detsembris määras komisjon äriühingule Lantmännen ek för ja tema tütarettevõtjale Lantmännen Biorefineries AB (varasema nimega Lantmännen Agroetanol AB) kokku 47,7 miljoni

⁸⁵ Belgia, Läti, Portugal, Sloveenia ja Ungari.

⁸⁶ Juhtumid SA.102498 (Prantsusmaa), SA.102517 (Saksamaa), SA.102520 (Ungari), SA.102519 (Itaalia), SA.102516 (Madalmaad), SA.102527 (Poola) ja SA.102514 (Hispaania).

⁸⁷ Hispaania, Itaalia, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ungari.

⁸⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

euro suuruse trahvi kokkumängu eest Euroopas etanooli hinnakujundusmehhanismi mõjutamiseks⁸⁹. Bensiiniga segatuna saab etanooli kasutada bioloogilise mootorikütusena. 2021. aastal oli komisjon lahendanud teist kartelliliiget käsitleva juhtumi kokkuleppemenetlusega ja lõpetas 2023. aastal järelejäänud kahtlustatava kartelliliikmega seotud uurimise.

Samuti jätkas komisjon tehismuru tootmisharu⁹⁰ käsitlevat uurimist ja romusõidukite ringlussevõtuga seotud võimalikku kokkumängu⁹¹ käsitlevat uurimist, et teha kindlaks, kas nendes sektorites tegutsevad äriühingud on rikkunud ELi konkurentsieeskirju.

Ühinemiste kontrollimine aitab kaasa rohepöördele

2023. aastal jätkas komisjon valvsalt ühinemiskontrolli eeskirjade täitmise tagamist kestlikkusega seotud eesmärkide täitmise ja ringmajanduse seisukohast olulistel turgudel. Komisjon püüdis säilitada konkurentsi suureneva ülemäärase turuvõimu ning süvenevate turulepääsu piiramise riskide ja turule sisenemise takistuste tingimustes. Seejuures võttis komisjon järjepidevalt arvesse sellistes valdkondades nagu taastuvenergia, ringlussevõtu taristu, gaasi- ja elektritaristu ning elektromobiilsuse teenused toimuvate ühinemiste kestlikkusaspekte.

2023. aasta veebruaris kiitis komisjon tingimuslikult heaks äriühingu MBCC omandamise äriühingu Sika poolt⁹². Peamiselt uuriti tehingu mõju tööstusharu jõupingutustele vähendada betooni tootmisel tekkivat CO₂ heidet. Eelkõige võivad tehinguosaliste toodetavad uuenduslikud keemilised segud aidata minimeerida selliste CO₂-mahukate materjalide nagu tsemendi sisaldust betoonisegudes. Algselt teavitatud kujul tehing oleks oluliselt vähendanud konkurentsi keemiliste segude ja betoonisegude turgudel. Komisjoni tõstatatud probleemide lahendamiseks tegi Sika ettepaneku võõrandada MBCC keemiliste segude äritegevuse EMPs, Austraalias, Kanadas, Uus-Meremaal, Šveitsis, Ühendkuningriigis ja Ameerika Ühendriikides. Võõrandamisega kõrvaldati tehinguosalistevaheline horisontaalne kattuvus keemiliste segude turul EMPs. Komisjon leidis, et selle eraldiseisva äritegevuse ostja suudaks olla püsiv elujõuline konkureeriv jõud.

2023. aasta oktoobris kiitis komisjon heaks äriühingu Thales maismaatranspordisüsteemide kavandatud omandamise äriühingu Hitachi Rail poolt. Heakskiitmise tingimusena peab Hitachi Rail täielikult täitma enda võetud kohustusi, näiteks müüma Hitachi Raili blokeerimiseadmete, lisasüsteemide ja ümbersignaalisprojektiidega seotud põhiliinide signaalimissüsteemide platvormid Prantsusmaal ja Saksamaal⁹³.

⁸⁹ Juhtum AT.40054 – Etanooli võrdlushinnad.

⁹⁰ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_3133.

⁹¹ Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_22_1765.

⁹² Juhtum M.10560 – Sika / MBCC.

⁹³ Juhtum M.10507 – Hitachi Rail / Thalese maismaatranspordisüsteemid.

Riigiabi kontroll aitab kaasa rohepöördele

2023. aastal kiitis komisjon heaks mitu riigiabimeedet, mille eesmärk oli aidata kaasa ELi rohepöördele ning millega toetati näiteks taastuvenergiat, tööstuse CO₂ heite vähendamist ja keskkonnahoidlikku liikuvust.

2023. aasta jaanuaris ja detsembris kiitis komisjon kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste⁹⁴ alusel heaks kaks Taani kava, millega toetatakse süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise tehnoloogia kasutuselevõttu^{95, 96} ning mille eelarve on kokku 1,45 miljardit eurot. Need meetmed aitavad täita Taani kliimaeesmärke ja rohelist kokkulepet, eelkõige 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärki.

2023. aasta veebruaris kiitis komisjon kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste alusel heaks Prantsusmaa 2,08 miljardi euro suuruse meetme, millega toetatakse meretuuleenergia tootmist⁹⁷. Samal kuul kiitis komisjon heaks ka Saksamaa 1,1 miljardi euro suuruse kava, millega toetatakse elektertranspordi kasutavaid raudteeveo-ettevõtjaid seoses elektrihindade järsu tõusuga⁹⁸. Selle meetmega aidatakse tagada, et raudteesektor püsib konkurentsivõimeline, säilitades samal ajal elektriraudtee keskkonnatoime kooskõlas komisjoni säästva ja aruka liikuvuse strateegia⁹⁹ ja Euroopa rohelise kokkuleppe¹⁰⁰ eesmärkidega.

2023. aasta mais kiitis komisjon heaks kaks Madalmaade kava, mille eelarve on kokku ligikaudu 1,47 miljardit eurot ja mille eesmärk on vähendada lämmastiku sadestumist looduskaitsealadel¹⁰¹.

2023. aasta augustis kiitis komisjon kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste alusel heaks 350 miljoni euro suuruse riigiabikava elektrisõidukitele mõeldud suure võimsusega laadimistaristu kasutuselevõtuks Saksamaa kiirteede ääres¹⁰².

2023. aasta detsembris kiitis komisjon kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste alusel heaks Itaalia 17,7 miljardi euro suuruse kava,¹⁰³ millega toetatakse keske

⁹⁴ Komisjoni teatis „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“ (ELT C 80, 18.2.2022, lk 1).

⁹⁵ Juhtum SA.102777 – Taani – riigiabikava süsinikdioksiidi kogumiseks ja säilitamiseks.

⁹⁶ Juhtum SA.108284 – Taani – taaste- ja vastupidavusrahastu – riigiabikava süsinikdioksiidi kogumiseks ja säilitamiseks.

⁹⁷ Juhtum SA.100269 – Prantsusmaa – *Parc éolien flottant en mer dans une zone au large du sud de la Bretagne*.

⁹⁸ Juhtum SA.105120 – Saksamaa – elektrihindade pidurdamine raudteel – elektrihindade tõusuga seotud kulude ajutine piiramine – raudteeveo-ettevõtjad.

⁹⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Säästva ja aruka liikuvuse strateegia – Euroopa transpordivaldkonna edasise arengu suunad“ (COM(2020) 789 final).

¹⁰⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

¹⁰¹ Juhtum SA.106555 – Madalmaad – riiklik kava loomakasvatuseksuste sulgemiseks eesmärgiga vähendada lämmastikuheidet ja juhtum SA.106559 – Madalmaad – riiklik kava tippkoormusel tegutsevate loomakasvatuseettevõtete tegevuse lõpetamiseks (LBV Plus).

¹⁰² Juhtum SA.105414 – Saksamaa – abikava elektrisõidukitele mõeldud suure võimsusega laadimistaristu jaoks Saksamaa kiirteede ääres.

energiasalvestussüsteemi ehitamist ja käitamist. Meede rakendatakse kümne aasta jooksul ja see hõlbustab taastuvate energiaallikate integreerimist Itaalia elektrisüsteemi, toetades seeläbi roheline kokkuleppe eesmärkide täitmist.

2023. aastal kiitis komisjon nii kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniste kui ka ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku alusel mitmes liikmesriigis (Hispaanias, Poolas, Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal ja Tšehhis) heaks arvukalt riigiabimeetmeid, mille raames antava abi summa on kokku ligikaudu 9 miljardit eurot ning mille eesmärk on vähendada suurte tööstuslike kasvuhoonegaaside heite tekitajate CO₂ heidet eeskätt terasesektoris, aga ka muudes suure energiakasutusega sektorites¹⁰⁴.

2023. aastal kiitis komisjon ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku jaotise 2.8 alusel heaks kaheksa riiklikku kava, mille raames antava abi summa on kokku ligikaudu 9 miljardit eurot. Nende riiklike kavade eesmärk on kiirendada kooskõlas roheline kokkuleppe tööstuskavaga investeringuid kliimaneutraalsele majandusele ülemineku seisukohast strateegilise tähtsusega sektorites (sealhulgas patareid ja akud, päikesepaneelid, tuuleturbiinid, soojuspumbad, elektrolüüsiseadmed ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise seadmed) Hispaanias (2,5 miljardit eurot),¹⁰⁵ Ungaris (2,4 miljardit eurot),¹⁰⁶ Saksamaal (3 miljardit eurot),¹⁰⁷ Slovakkias (1 miljard eurot),¹⁰⁸ Itaalias (100 miljonit eurot),¹⁰⁹ Austrias (60 miljonit eurot)¹¹⁰ ja Belgias (50 miljonit eurot)¹¹¹.

¹⁰³ Juhtum SA.104106 – Itaalia – *toetus keskse energiasalvestussüsteemi arendamisele Itaalias*.

¹⁰⁴ Juhtum SA.104904 – Hispaania – *ArcelorMittal Hispaania (Gijón)*, juhtum SA.105006 – Poola – *taaste- ja vastupidavusrahastu abi äriühingule LOTOS Green H2 Sp. z o.o.*, juhtum SA.104897 – Belgia – *projekt ArcelorMittal (Gent)*, juhtum SA.104903 – Prantsusmaa – *ArcelorMittal Prantsusmaa*, juhtum SA.105244 – Saksamaa – *abi äriühingu ThyssenKrupp projektile tkH2Steel*, juhtum SA.104686 – Tšehhi – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – moderniseerimisfond – programm ENERG ETS*.

¹⁰⁵ Juhtum SA.107094 – Hispaania – *taaste- ja vastupidavusrahastu – ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – integreeritud tegevussuund seoses tööstuse väärtusahelaga – patareid ja akud*; juhtum SA.108653 – Hispaania – *taaste- ja vastupidavusrahastu – ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – kliimaneutraalsele majandusele ülemineku jaoks vajalikke seadmeid käsitlevate projektide kava*.

¹⁰⁶ Juhtum SA.107689 – Ungari – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – kava kiirendatud investeringute tegemiseks kliimaneutraalsele majandusele ülemineku seisukohast strateegilistes sektorites*.

¹⁰⁷ Juhtum SA.108068 – Saksamaa – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – abi kliimaneutraalsele majandusele ülemineku toetamiseks*.

¹⁰⁸ Juhtum SA.109989 – Slovakkia – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – riigiabikava investeringuteks ettenähtud erakorralise abi andmiseks kliimaneutraalsele majandusele ülemineku seisukohast strateegilistes sektorites*.

¹⁰⁹ Juhtum SA.108953 – Itaalia – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – taaste- ja vastupidavusrahastu – investeringuteks ettenähtud abi kava elektrolüüsiseadmete tootmiseks*.

¹¹⁰ Juhtum SA.109170 – Austria – *ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – kava kiirendatud investeringute tegemiseks kliimaneutraalsele majandusele ülemineku seisukohast strateegilistes sektorites*.

¹¹¹ Juhtum SA.109169 – Belgia – *taaste- ja vastupidavusrahastu – ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik – Valloonia äriühingute CO₂ heite vähendamine – energiasüsteemi ümberkujundamisega seotud väärtusahelatesse tehtavate investeringute tõhustamine*.

4.3. Konkurentsipoliitika toetas inimeste hüvanguks toimivat majandust

ELi konkurentsipoliitika panus innovatsiooni ja õiglusse maksete valdkonnas

2023. aastal jätkas komisjon järelevalvet vahendustasude määruse¹¹² kohaldamise üle. 2023. aasta detsembris viidi lõpule peamiselt vahendustasude määruse kohaldamisega seotud uuring uute arengusuundumuste kohta kaardipõhiste maksete turgudel. Peale selle algatas komisjon 2023. aasta juunis avatud hankemenetluse, et viia läbi uuring konkurentsi kohta internetipõhiste makseteenuste valdkonnas.

Samuti panustas konkurentsi peadirektoraat komisjoni töösse regulatiivsete algatustega, mis moodustavad osa tegevuskavast „Inimeste hüvanguks toimiv majandus“, viies need kooskõlla konkurentsipoliitika põhimõtetega. Kõnealusesse töösuunda kuuluvad komisjoni ettepanekud, mis käsitlevad digieurot, finantsandmete juurdepääsu (avatud rahandus) ja makseid (avatud pangandus: teise makseteenuste direktiivi läbivaatamine).

Konkurentsieeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste ja kindlustussektorites

2023. aastal jätkas komisjon Apple'i käitumise uurimist seoses mobiilimakseteenustega. 2022. aastal avaldatud vastuväites¹¹³ järeldas komisjon esialgu, et Apple piiras konkurentsi, kuritarvitades oma turgu valitsevat seisundit iOSi seadmetes tehtavate mobiilimaksete turul, piirates iPhone'ides juurdepääsu lähiväljaside (NFC) funktsioonile kauplusesiseste maksetega, võimaldades seega juurdepääsu ainult Apple Payle.

2023. aasta novembris määras komisjon trahvi teatavate eurodes emiteeritud võlakirjadega kaubelnud kartelli liikmetele¹¹⁴.

Reisiterivisekindlustuse teenuste valdkonnas uuris komisjon konkurentsioiguse väidetavat rikkumist Tšehhi poolt. Tšehhi vastuvõetud õigusakt, millega anti avaliku sektori äriühingule ainuõigus tegutseda Tšehhis välismaalastele mõeldud reisiterivisekindlustuse teenuste turul, võis olla vastuolus ELi toimimise lepingu artikliga 102 koostoimes ELi toimimise lepingu artikliga 106. Riigi antud ainuõigusega jäeti kõrvale konkureerivad kindlustusandjad. Konkurentsi peadirektoraadi uurimine oli tihedalt kooskõlastatud finantsstabiilsuse, finantsteenuste ja kapitaliturgude liidu peadirektoraadi paralleelse uurimisega. 2023. aasta juulis saatis komisjon Tšehhile ametliku kirja, milles ta järeldas, et Tšehhi seadusega rikuti ELi toimimise lepingu artiklit 56 ja Solventsus II direktiivi¹¹⁵. Komisjoni sekkumise tulemusel muutis Tšehhi asjaomast õigusakti, tühistades avaliku ettevõtja ainuõiguse.

Mootorsõidukite kindlustuse valdkonnas jätkas komisjon pärast Insurance Irelandi hallatavale andmeajagamissüsteemile juurdepääsemise tingimusi käsitleva 2022. aasta otsuse vastuvõtmist

¹¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/751 kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta (ELT L 123, 19.5.2015, lk 1).

¹¹³ Juhtum AT.40452 – *Mobiilimaksed*, vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_22_2764.

¹¹⁴ Juhtum AT.40512 – *Eurodes emiteeritud võlakirjad*.

¹¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (uuesti sõnastatud) (ELT L 335, 17.12.2009, lk 1).

järelevalve tegemist selle üle, kas Insurance Ireland täidab enda võetud siduvaid kohustusi¹¹⁶. Nende kohustuste tulemusel anti uutele äriühingutele juurdepääs Insurance Irelandile ja andme jagamissüsteemile. Kõnealused kohustused kehtivad 2032. aastani.

Ühinemiseeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste sektoris

2023. aastal vaatas komisjon läbi ühinemisi mitmesugustel finantsteenuste turgudel, sealhulgas panganduse, kindlustuse, makseteenuste ja muude spetsialiseeritud finantsteenuste valdkondades.

25. mail 2023 kiitis Euroopa Komisjon tingimusteta heaks Credit Suisse'i ja UBSi ühinemise¹¹⁷. Komisjon leidis, et ühinemine ei vähendaks ELis oluliselt konkurentsi valdkondades, kus osaliste tegevus kattub. Credit Suisse'i finantsprobleemide tõttu otsustas komisjon vabastada ühinevad ettevõtjad ootekohustusest ja lubas UBSil võtta teatavaid meetmeid, muu hulgas tehing lõpule viia.

2023. aastal jätkas komisjon järelevalve tegemist finantsteenuste valdkonnas toimuvate ühinemiste üle, et teha kindlaks tehingud, mis võidakse nõukogu määruse (EÜ) nr 139/2004 (ELi ühinemismäärus)¹¹⁸ artikli 22 alusel komisjonile üle anda. 2023. aasta augustis võttis komisjon vastu kolme liikmesriigi ja ühe EFTA riigi taotlused hinnata Nasdaq Euroopas energiaga kauplemise ja energia kliirimise äritegevuse ülevõtmist äriühingu European Energy Exchange AG poolt. Komisjon leidis, et kavandatud ühinemine vastas ELi ühinemismääruse artikli 22 kohastele üleandmise kriteeriumidele. Eelkõige osalesid tehingus kaks ainsat Põhjamaades elektrilepingutega börsitehingute tegemise ja nende järgneva kliirimise teenuste osutajat. Komisjoni uurimine on pooleli¹¹⁹.

Riigiabi eeskirjade täitmise tagamine finantsteenuste sektoris

2023. aasta novembris kiitis komisjon heaks Poola suurima kümne panga hulka kuuluva Getin Noble Banki kriisilahenduse toetamiseks 2022. aastal heakskiidetud meetmete muudatuse. Muudetud toetusmeetmed hõlbustasid kriisilahenduse protsessi käigus loodud sildpanga müüki. Samuti olid meetmed suunatud Poola kriisilahendusfondile tagasimakstavate summade maksimeerimisele, jättes panga portfelli välja langenud väärtusega varad¹²⁰.

Lisaks pikendas komisjon teatavaid olemasolevaid kavasid, mille alusel liikmesriigid saavad toetada raskustes olevate pankade restruktureerimist või nõuetekohast lõpetamist. Poola puhul lubas komisjon pikendada nii krediidiühistute likvideerimise kava, mis kehtib alates 2014. aasta veebruarist,¹²¹ kui ka ühistupankade ja väikeste kommertspankade kriisilahenduse kava, mis kehtib

¹¹⁶ Juhtum AT.40511 – *Insurance Ireland* – kindlustuslepingust tulenevate nõuete andmebaas ja juurdepääsutingimused.

¹¹⁷ Juhtum M.11111 – *UBS / Credit Suisse*.

¹¹⁸ Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT L 24, 29.1.2004, lk 1).

¹¹⁹ Juhtum M.11241 – *EEX / NASDAQ POWER*.

¹²⁰ Juhtum SA.109418 – Poola – äriühingule *Getin Noble S.A.* kriisilahenduse raames antud likvideerimisabi muudatus (SA.100687).

¹²¹ Juhtum SA.108852 – Poola – krediidiühistute nõuetekohase lõpetamise kava 13. pikendamine.

alates 2016. aasta detsembrist¹²². Iirimaa puhul lubas komisjon kahel korral pikendada krediidiühistute restruktureerimise kava, mis kehtib alates 2014. aasta oktoobrist,¹²³ ning pikendada krediidiühistute nõuetekohase lõpetamise kava, mis kehtib alates 2011. aasta detsembrist¹²⁴. Taani puhul kiitis komisjon heaks väikepankade lõpetamise kava teistkordse kehtestamise¹²⁵.

2023. aasta novembris kiitis komisjon heaks Kreeka varakaitsekava „Herakles“ taaskehtestamise¹²⁶. Taaskehtestatud kava kestab 2024. aasta lõpuni ning sellega abistatakse panku viivislaenuvate väärtpaberistamisel ja oma bilansist eemaldamisel.

21. septembril 2023 võttis komisjon vastu uue otsuse varasemate FITD meetmete (hoiuste tagamise kava) kohta, millega toetati äriühingut Banca Tercas¹²⁷. See uus otsus järgnes komisjoni 2015. aasta otsuse¹²⁸ tühistamisele Euroopa Kohtu poolt¹²⁹. Oma uues otsuses järeldas komisjon, et FITD antud toetus Banca Tercasele ei olnud omistatav Itaaliale ega kujutanud endast seetõttu ebaseaduslikku riigiabi.

Riigiabi kindlustussektoris

2023. aasta veebruaris kiitis komisjon heaks Prantsusmaa 1,5 miljardi euro suuruse riikliku fondi, mis loodi reisijate kaitsmiseks juhul, kui reisikorraldajad muutuvad maksejõuetuks¹³⁰. Fond tagab, et tarbijad on piisavalt kaitstud, olenemata ebapiisavast kindlustuskattest, mida erasektori kindlustusandjad COVID-19 pandeemia tõsise mõju tõttu turismisektorile mõnikord pakuvad.

Riigiabi avaliku sektori garantiide valdkonnas

2023. aastal võttis komisjon garantiisid käsitleva teatise¹³¹ alusel vastu kaks otsust Slovakkia¹³² ja Taani¹³³ kohta. Nende otsustega kiitis komisjon heaks turutingimustele vastavate garantiipreemiate kindlaksmääramise meetodikad. Kõnealuseid preemiaid kasutatakse võrdlusalusena avaliku sektori garantiides sisalduva riigiabi elemendi arvutamisel.

¹²² Juhtum SA.108989 – Poola – ühistupankade ja väikeste kommertsbankade kriisilahenduse kava kaheksas pikendamine ning väljapakutud kohustuste muutmine.

¹²³ Juhtum SA.106983 – Iirimaa – krediidiühistute sektori restruktureerimise ja stabiliseerimise kava 17. pikendamine; juhtum SA.109639 – Iirimaa – krediidiühistute sektori restruktureerimise ja stabiliseerimise kava 18. pikendamine.

¹²⁴ Juhtum SA.107306 – Iirimaa – krediidiühistute kriisilahenduse kava 19. pikendamine (2023–2024).

¹²⁵ Juhtum SA.106526 – Taani – teistkordselt kehtestatud väikepankade lõpetamise kava pikendamine.

¹²⁶ Juhtum SA.109365 – Kreeka – kava „Herakles“ taaskehtestamine.

¹²⁷ Juhtum SA.39451 – Itaalia – Banca Tercas.

¹²⁸ Juhtum SA.39451 – Itaalia – Banca Tercas.

¹²⁹ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 2. märts 2021, Euroopa Komisjon vs. Itaalia Vabariik ja teised, C-425/19 P, ECLI:EU:C:2021:154.

¹³⁰ Juhtum SA.104022 – Prantsusmaa – riiklik tagatisfond reisikorraldajatele.

¹³¹ Komisjoni teatis EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamise kohta garantiidena antava riigiabi suhtes (ELT C 155, 20.6.2008, lk 10).

¹³² Juhtum SA.109147 – Slovakkia – VKEdede antavates garantiides sisalduvate abi elementide arvutamine.

¹³³ Juhtum SA.109413 – Taani – Taani garantiikavaga seotud arvutusmeetodi pikendamine ja muutmine (SA.60070).

5. Jõustunud uued ühtse turu vahendid

5.1. Digiturgude määrus

Digiturgude määrus¹³⁴ on siseturgu reguleeriv õigusakt, millega ühtlustatakse nn pääsuvalitsejate kohustused üle ELi. Seda hakati täielikult kohaldama 2023. aasta mais. Digiturgude määruse (Digital Markets Act – DMA) eesmärk on muuta digiturud konkurentsile avatumaks ja lõpetada veebiplatvormimajanduses pääsuvalitsejatena tegutsevate ettevõtjate ebaausad tavad. Pääsuvalitseja võib tegutseda sisuliselt reegleid kehtestava eraettevõtjana, toimides ärikasutajate ja lõppkasutajate vahelise juurdepääsuteena, mis võimaldab tal käituda ebaausalt ja kahjustada turu avatust konkurentsile.

Kui veebipõhine digitaalne platvorm vastab digiturgude määru sätetud künnistele ja kriteeriumidele, tuleb temast komisjonile teatada, et saaks ta määrata pääsuvalitsejaks¹³⁵. Ametlikult pääsuvalitsejateks määratud äriühingud peavad täitma mitut määru sätetud kohustust¹³⁶. 2023. aasta aprillis võttis komisjon vastu rakenduseeskirjad, milles on sätestatud see, kuidas teatavaid digiturgude määru kohaseid menetlusi läbi viiakse¹³⁷.

2023. aasta septembris määras komisjon pääsuvalitsejaks kuus äriühingut: Alphabeti,¹³⁸ Amazoni,¹³⁹ Apple'i,¹⁴⁰ ByteDance'i,¹⁴¹ Meta¹⁴² ja Microsofti¹⁴³. Kokku määrati pääsuvalitsejad seoses

¹³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1925, mis käsitleb konkurentsile avatud ja õiglaseid turge digisektoris ning millega muudetakse direktiive (EL) 2019/1937 ja (EL) 2020/1828 (digiturgude määrus) (ELT L 265, 12.10.2022, lk 1).

¹³⁵ Digiturgude määru alusel leitakse, et veebipõhisel digitaalsel platvormil on märkimisväärne mõju ühtsele turule, kui on täidetud järgmised kumulatiivsed kriteeriumid: 1) eeldatava pääsuvalitseja käive kogu ELis on vähemalt 7,5 miljardit eurot, tema keskmine turukapitalisatsioon on üle 75 miljardi euro ja ta osutab samu põhiplatvormiteenuseid vähemalt kolmes liikmesriigis, 2) eeldatav pääsuvalitseja osutab platvormiteenust, mis toimib ärikasutajate juurdepääsuteena lõppkasutajateni jõudmiseks ning millel on kuus vähemalt 45 miljonit aktiivset lõppkasutajat ja aastas vähemalt 10 000 aktiivset ärikasutajat, 3) eeldataval pääsuvalitsejal peab olema olnud viimase kolme majandusaasta jooksul kindel ja püsiv turupositsioon.

¹³⁶ Näiteks peavad digiturgude määru alusel pääsuvalitsejateks määratud äriühingud võimaldama teatavates olukordades kolmandate isikute teenuste koostalitlust pääsuvalitseja enda teenustega, lubama oma ärikasutajatel pääseda juurde andmetele, mida nad platvormi kasutades loovad, tagama platvormil reklaamijatele pääsuvalitseja majutatud reklaamide kontrollimiseks vajalikud vahendid ja teabe ning võimaldama ärikasutajatel reklaamida oma pakkumisi ja sõlmida klientidega lepinguid väljaspool pääsuvalitseja platvormi. Määratud pääsuvalitsejatel on keelatud näiteks eelistada järjestamisel oma tooteid ja teenuseid kolmandate isikute pakutavatele toodetele ja teenustele; nad ei saa enam takistada tarbijatel luua linke platvormivälise äriühingutega; nad ei saa takistada kasutajatel desinstallida eelinstallitud tarkvara või rakendusi ega kasutajaid väljaspool põhiplatvormiteenust suunatud reklaami eesmärgil ilma nõusolekuta jälgida.

¹³⁷ Komisjoni 14. aprilli 2023. aasta rakenduseeskirjad (EL) 2023/814, milles käsitletakse üksikasjalikku korda, mille alusel komisjon viib läbi teatavaid menetlusi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määru (EL) 2022/1925 (ELT L 102, 17.4.2023, lk 6).

¹³⁸ Juhtum DMA.100011 – Alphabet – OIS Verticals; juhtum DMA.100002 – Alphabet – OIS AppStores; juhtum DMA.100004 – Alphabet – internetipõhised otsingumootorid; juhtum DMA.100005 – Alphabet – videote jagamine; juhtum DMA.100006 – Alphabet – numbrivaba isikutevahelise side teenused; juhtum DMA.100009 – Alphabet – operatsioonisüsteemid; juhtum DMA.100008 – Alphabet – veebibrauserid; juhtum DMA.100010 – Alphabet – internetipõhised reklaamiteenused.

22 põhiplatvormiteenusega, mida nad osutavad¹⁴⁴. Kolme põhiplatvormiteenuse (Gmail, Outlook.com ja veebibrauser Samsung Internet Browser) kohta järeldas komisjon, et kuigi nad vastavad digiturgude määruse alusel pääsuvalitsejaks määramise kvantitatiivsetele künnisväärtustele, esitasid Alphabet, Microsoft ja Samsung piisavalt põhjendatud argumendid, millest nähtus, et kõnealused teenused ei liigitu juurdepääsuteedeks nende vastavate põhiplatvormiteenusteni.

Paralleelselt kõnealuste määramistega algatas komisjon 2023. aasta septembris neli turu-uuringut, et täiendavalt hinnata Microsofti ja Apple'i esitatud väiteid, mille kohaselt nende teatavad põhiplatvormiteenused vastavad küll künnistele, kuid ei liigitu juurdepääsuteedeks. Microsofti puhul on need platvormid Bing, Edge ja Microsoft Advertising ning Apple'i puhul on see iMessage. Nende uurimiste eesmärk on teha kindlaks, kas Microsoft ja Apple tuleks seoses kõnealuste teenustega pääsuvalitsejateks määrata. Nende uurimiste eesmärk on teha kindlaks, kas kõnealuste teenustega seoses tuleks määrata pääsuvalitsejad. Uurimised peaksid lõppema 2024. aasta veebruaris. Peale selle algatas komisjon turu-uuringu, et täiendavalt hinnata, kas Apple tuleks määrata pääsuvalitsejaks seoses tema operatsioonisüsteemiga iPadOS, kuigi see ei vasta künnistele. See uuring peaks lõppema 2024. aasta septembris.

Pärast määramist on pääsuvalitsejatel kuni 2024. aasta märtsini aega, et täita kogu digiturgude määrusest tulenevate kohustuste ja keeldude nimekiri. Mõned kohustused hakkasid aga kehtima alates määramise hetkest, näiteks kohustus teavitada komisjoni kavandatud omandamistest. 2024. aasta märtsiks peavad pääsuvalitsejad esitama üksikasjaliku kohustuste täitmise aruande, milles kirjeldatakse, kuidas nad digiturgude määrusest tulenevaid kohustusi täidavad. Kohustuste rikkumise eest võib komisjon määrata trahvi, mis moodustab kuni 10 % äriühingu üleilmsest käibest. Kohustuste süstemaatilise täitmata jätmise korral võib selliste äriühingute suhtes lisaks kohaldada suuremaid trahve ja proportsionaalseid tegevusega seotud või struktuurilisi parandusmeetmeid.

2023. aasta novembris vaidlustasid kolm pääsuvalitsejat oma määramise digiturgude määruse alusel. ByteDance kaebas Üldkohtusse edasi komisjoni otsuse määrata ta pääsuvalitsejaks seoses tema internetipõhise sotsiaalturgeteenusega TikTok¹⁴⁵. Äriühingu väitel ei ole TikToki platvorm juurdepääsutee, vaid tegutseb digiruumis konkurendina. Samuti taotles ByteDance 2023. aasta detsembris Üldkohtult ajutiste meetmete võtmist. Apple esitas Üldkohtule kaebuse, väites, et komisjon ei oleks pidanud teda määrama pääsuvalitsejaks seoses tema internetipõhise

¹³⁹ Juhtum DMA.100018 – Amazon – internetipõhised vahendusteenused – kauplemisskohad; juhtum DMA.100016 – Amazon – internetipõhised reklaamiteenused.

¹⁴⁰ Juhtum DMA.100013 – Apple – internetipõhised vahendusteenused – rakenduste poed; juhtum DMA.100025 – Apple – operatsioonisüsteemid; juhtum DMA.100027 – Apple – veebibrauserid.

¹⁴¹ Juhtum DMA.100040 – ByteDance – internetipõhised sotsiaalturgeteenused.

¹⁴² Juhtum DMA.100020 – Meta – internetipõhised sotsiaalturgeteenused; juhtum DMA.100024 – Meta – numbrivaba isikutevahelise side teenused; juhtum DMA.100035 – Meta – internetipõhised reklaamiteenused; juhtum DMA.100044 – Meta – internetipõhised vahendusteenused – Marketplace.

¹⁴³ Juhtum DMA.100017 – Microsoft – internetipõhised sotsiaalturgeteenused; juhtum DMA.100023 – Microsoft – numbrivaba isikutevahelise side teenused; juhtum DMA.100026 – Microsoft – operatsioonisüsteemid.

¹⁴⁴ Komisjoni otsuste mittekonfidentsiaalsed versioonid avaldatakse komisjoni digiturgude määruse veebisaidil, vt <https://digital-markets-act-cases.ec.europa.eu/gatekeepers>.

¹⁴⁵ Kohtuasi T-1077/23 – Bytedance vs. komisjon.

vahendusteenusega App Store¹⁴⁶. Samuti kaebas Apple edasi komisjoni otsuse algetada turu-uuring seoses tema platvormiga iMessage¹⁴⁷. Samuti esitas Üldkohtule kaebuse Meta, kes soovis selgitusi enda määramise kohta seoses tema teenustega Messenger ja Marketplace¹⁴⁸.

Konkurentsi peadirektoraadi ning sidevõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraadi juhtimisel on komisjon peamine digiturgude määruise täitmise tagaja, kuid kooskõlas digiturgude määruise artiklitega 37 ja 38 teeb ta tihedat koostööd Euroopa konkurentsivõrgustikku kuuluvate liikmesriikide konkurentsiasutustega. Digiturgude määruises sisalduvad eeskirjad ei piira ELi konkurentsieskirjade ega ühepoolset tegevust käsitlevate riiklike konkurentsieskirjade täitmise tagamist.

5.2. Välisriigi subsideidumide määruis

Määruisega siseturgu moonutavate välisriigi subsideidumide kohta (edaspidi „välisriigi subsideidumide määruis“)¹⁴⁹ täidetakse regulatiivne lünk, võimaldades käsitleda välisriigi subsideidume, mis moonutavad konkurentsi siseturul. Kui ELi liikmesriikide antud abi suhtes kohaldatakse ELi riigiabi eeskirju, siis ELi-välise riikide poolt ELi turul tegutsevatele individuaalsetele äriühingutele antud subsideidume enne välisriigi subsideidumide määruise jõustumist ei kontrollitud. Välisriigi subsideidumide määruis jõustus 2023. aasta jaanuaris, seda hakati kohaldama 2023. aasta juulis ning teatamiskohustust¹⁵⁰ kohaldatakse alates 2023. aasta oktoobrist. 2023. aasta juulis võttis komisjon vastu välisriigi subsideidumide määruise rakendusmääruise¹⁵¹. Komisjon saab nüüd hakata välisriikide toetuse moonutavat mõju uurima ja – kui see on asjakohane – kõrvaldama. See hõlmab õigust hakata omal algatusel uurima, kas on märke selle kohta, et välisriigi subsideidum moonutab ELi siseturgu.

Seni, kuni komisjoni uurimine kestab, ei saa teatatud ühinemist lõpule viia ega sõlmida riigihankelepingut uurimise all oleva pakkuja. Selle kohustuse täitmata jätmise korral võib komisjon määrata trahvi, mis moodustab kuni 10 % äriühingu aastakäibest. Ühtlasi võib komisjon keelata subsideeritud ühinemise lõpuleviimise või riigihankelepingu sõlmimise subsideeritava pakkuja.

¹⁴⁶ Kohtuasi T-1080/23 – Apple vs. komisjon – pääsuvalitsejaks määruis ja iMessage'i liigitamine.

¹⁴⁷ Kohtuasi T-1079/23 – Apple vs. komisjon – iMessage'it käsitlev turu-uuring.

¹⁴⁸ Kohtuasi T-1078/23 – Meta Platforms vs. komisjon.

¹⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määruis (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturgu moonutavaid välisriigi subsideidume (ELT L 330, 23.12.2022, lk 1).

¹⁵⁰ Välisriigi subsideidumide määruise alusel tuleb koondumistest teatada juhul, kui omandatav äriühing, üks ühinevatest äriühingutest või ühisettevõte on asutatud ELis ja tema käive ELis on vähemalt 500 miljonit eurot ning kui tehinguosalistele on viimase kolme aasta jooksul antud kokku vähemalt 50 miljonit eurot välisriigi rahalist toetust. Riigihankemenetlustest tuleb komisjoni teavitada juhul, kui lepingu hinnanguline maksumus on vähemalt 250 miljonit eurot ning asjaomane pakumine hõlmab välisriigi rahalist toetust viimase kolme aasta jooksul kokku vähemalt 4 miljonit eurot kolmanda riigi kohta.

¹⁵¹ Komisjoni 10. juuli 2023. aasta rakendusmääruis (EL) 2023/1441 üksikasjaliku korra kohta, mille alusel komisjon korraldab menetlusi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruisele (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturgu moonutavaid välisriigi subsideidume (ELT L 177, 12.7.2023, lk 1). Rakendusmääruises on käsitletud menetluslikke aspekte ning see sisaldab vorme, millega tuleb teatada välisriigi rahalist toetust hõlmavatest ühinemistehingutest ja välisriigi rahalisest toetusest riigihankemenetlustes.

Pärast seda, kui välisriigi subsidiumide määrust 2023. aasta juulis kohaldama hakati, on äriühingud komisjonile määruse kohaldamise kohta teavet esitanud. Alates teatamiskohustuse jõustumisest 12. oktoobril 2023 on konkurentsi peadirektoraat alustanud välisriigi subsidiumide määruse alusel 41 juhul teatamiseelseid arutelusid ja saanud 11 ühinemisteadet¹⁵².

Allikas: Euroopa Komisjon

¹⁵² Välisriigi subsidiumide määruse täitmise tagamise kohta seoses välisriigi rahalise toetusega riigihankemenetlustes vt https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/foreign-subsidies-regulation_en.

6. Riigiabipoliitika mõju ühtse turu terviklikkusele ja ELi ülemaailmsele konkurentsivõimele

- Euroopa mudeli aluseks on tugev sotsiaalne turumajandus, millega pakutakse kestlikul majanduskasvul, ausal konkurentsil, avatud kaubandusel ja majandusjulgeolekul põhinevat kaasavat majanduslikku jõukust. ELi konkurentsivõime keskmes on ühtne turg ning komisjon on pühendunud sellele, et tagada võrdsed võimalused ühtsel turul ja üle maailma.
- Sellel taustal on riigiabi eeskirjad komisjoni praegusel ametiajal läbinud põhjaliku läbivaatamisprotsessi eesmärgiga tagada, et need on rohe- ja digipöörde seisukohast sobilikud ning toetavad ELi konkurents- ja vastupanuvõimelist majandust. Eeskirju on vajaduse korral ajakohastatud ja need annavad liikmesriikidele tõhusad vahendid avaliku sektori investeeringutega seotud vajaduste täitmiseks sellistes prioriteetsetes valdkondades nagu keskkonnakaitse ja CO₂ heite vähendamine, piirkondlik ühtekuuluvus ja murranguline innovatsioon, samuti strateegilistes sektorites tootmisvõimsuse suurendamiseks, eeskätt kliimaneutraalsele majandusele ülemineku eesmärgil. Viimaste kättesaadavate andmete kohaselt maksid liikmesriigid 2022. aastal välja 112 miljardi euro ulatuses (kriisiga mitteseotud) riigiabi, mis vastab 0,7 %-le ELi SKPst.
- Nii COVID-19 kui ka Venemaa Ukrainasse sissetungi tekitatud enneolematute kriiside tõttu pidi komisjon täielikult ära kasutama riigiabimeetmete kogumi paindlikkust, eelkõige sihipäraste ja ajutiste eeskirjade kaudu, et liikmesriigid saaksid piirata kriiside mõju ELi majandusele. Samal ajal kehtestas komisjon kaitsemeetmed ühtse turu kaitsmiseks.
- COVID-19ga seotud ajutise raamistiku (mis on järk-järgult täielikult kaotatud) tegeliku rakendamise andmed ja analüüs näitasid, et kõikide liikmesriikide antud riigiabi oli heakskiidetud summadest märkimisväärselt väiksem (ligikaudu 30 %) ja vastas suuresti majanduskahjule, mida liikmesriigid kriisi jooksul SKP vähenemisenähtena kandsid.
- Viimastest kättesaadavatest andmetest ilmneb, et 2022. aastal ja 2023. aasta esimeses pooles andsid liikmesriigid kriisiabi 141 miljardi euro ulatuses, mis vastab 0,6 %-le ELi selle ajavahemiku SKPst, et piirata Venemaa Ukrainasse sissetungi majandusmõju. Praegu kättesaadavate andmete kohaselt on liikmesriigid andnud alla 20 % heakskiidetud summadest. Liikmesriikide kulutuste vahel esineb erinevusi, mis osaliselt tõenäoliselt kajastavad erinevat fiskaalvõimekust, kuid osaliselt võivad need olla selgitatavad ka erinevustega energiakriisi mõjus ja riikide majanduse suuruses.
- Samuti on ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku punkt 86 meetmete kogumi kasulik täiendus, mis kiirendab kliimaneutraalsele majandusele üleminekut ja kõrvaldab riski, et uued investeeringud kliimaneutraalsele majandusele ülemineku seisukohast strateegilistesse sektoritesse suunatakse subsiidiumide tõttu ümber väljapoole ELi jäävatesse kolmandatesse riikidesse. Selle sättega lubatakse anda üksikabi, mille maksimumsumma vastab subsiidiumile, mida abisaaja võiks saada samaväärse investeeringu eest väljaspool EMPd asuva kolmanda riigi jurisdiktsioonis, või summale, mis on vajalik, et luua ettevõtjale stiimul valida investeeringu asukohaks EMP (nn rahastamispuudujääk), olenevalt sellest, kumb on väiksem.
- Komisjon teeb pidevalt tööd selle nimel, et tagada riigiabi eeskirjade jätkuv vastavus nende otstarbele ja jälgida abimeetmete rakendamist eesmärgiga võimaldada anda hästi suunatud avaliku sektori toetust ELi prioriteetidele ja pikaajalisele konkurentsivõimele ning võtta ajutisi

Ühtse turu õigluse ja nõuetekohase toimimise kaitsmiseks on ELi toimimise lepinguga üldjuhul keelatud liikmesriikide riigiabi, mis moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi. Riigiabi kontrollimisega tagatakse, et ettevõtjatevaheline konkurents toimub sisuliselt, mitte ei põhine valitsuse toetuse tasemel, vältides seega subsideerimisrallisid ja rohkemate vahenditega liikmesriikide ettevõtjate soodustamist. Samal ajal võib valitsuse sekkumine olla teatavatel asjaoludel vajalik hästi toimiva ja õiglase majanduse tagamiseks. Seepärast jäetakse ELi toimimise lepinguga küllaldaselt tegevusruumi, et anda riigiabi poliitikaeesmärkide toetamiseks, kui see on nende eesmärkide täitmiseks vajalik, proportsionaalne ja asjakohane ega moonuta põhjendamatult konkurentsi ühtsel turul. Kuna riigiabi kontrollimisel keskendutakse seaduslikule ja tõhusale abile ning ülemäärase hüvitamise vältimisele, maksimeerib see ka avaliku sektori piiratud vahendite kasulikkust.

2023. aasta oktoobris tuletas Euroopa Ülemkogu meelde oma üleskutset, et komisjon esitaks Euroopa Ülemkogule aruande praeguse riigiabipoliitika mõju kohta nii ühtse turu terviklikkusele kui ka ELi ülemaailmsele konkurentsivõimele. Riigiabipoliitika mõju hindamisel on äärmiselt oluline kaaluda nii sisemist kui ka välist vaatenurka, et lahendada selle valdkonna kahekordne probleem. Riigiabi kontrollimine peab vastama oma eesmärgile vältida ühtsel turul põhjendamatuid konkurentsimoonusi ning samal ajal võimaldama ELi majandusel püsida praeguses keerulises geopoliitilises olukorras innovatsiooni esirinnas ja juhtida kaksikpööret.

Riigiabimeetmete mõju jälgimiseks kogub komisjon korrapäraselt ja pidevalt andmeid selle kohta, kuidas liikmesriigid neid rakendavad.

- Esiteks koostab komisjon iga-aastase **riigiabi tulemustabeli**, tuginedes andmetele, mille liikmesriigid esitavad¹⁵³ oma heakskiidetud abimeetmete raames tehtud kulude (see tähendab väljamakstud summade) kohta ning mis sisaldavad kulude abi elemendi, see tähendab abiga antud eelise kvantifitseeritud andmeid¹⁵⁴. Viimased andmed käsitlevad 2022. aastat.
- Teiseks, võttes arvesse viimaste kriiside käigus, see tähendab seoses COVID-19 pandeemiaga ja vastusena Venemaa Ukraina-vastasele agressioonile väljamakstud märkimisväärsed abisummasid, viib komisjon erandkorras läbi **perioodilisi uuringuid, et koguda aegsat teavet abi kohta**, mida liikmesriigid on heakskiidetud kriisimeetmete alusel **tegelikult andnud** (see tähendab summade kohta, millele ettevõtjad on saanud seadusjärgse õiguse, samal ajal kui väljamaksmine võib toimuda aja jooksul). Viimane uuring käsitleb

¹⁵³ See teave põhineb liikmesriikide iga-aastastel komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004 artikli 6 lõike 1 kohastel aruannetel. Andmete õigsuse eest vastutavad liikmesriigid.

¹⁵⁴ Abi element sõltub abi vormist. Toetuste puhul vastab abisaajale antav eelis tavaliselt eelarvelistele kuludele. Muude abivahendite puhul võivad abisaajale antav eelis ja valitsuse kulud erineda. Näiteks garantiide puhul väldib abisaaja garantiiga seotud riski, sest selle kannab riik. Riigi selline riskivalmidus tuleks tavapäraselt hüvitada asjakohase preemiaga. Kui riik kõnealuselt preemiast täielikult või osaliselt loobub, siis kujutab see endast abi elementi.

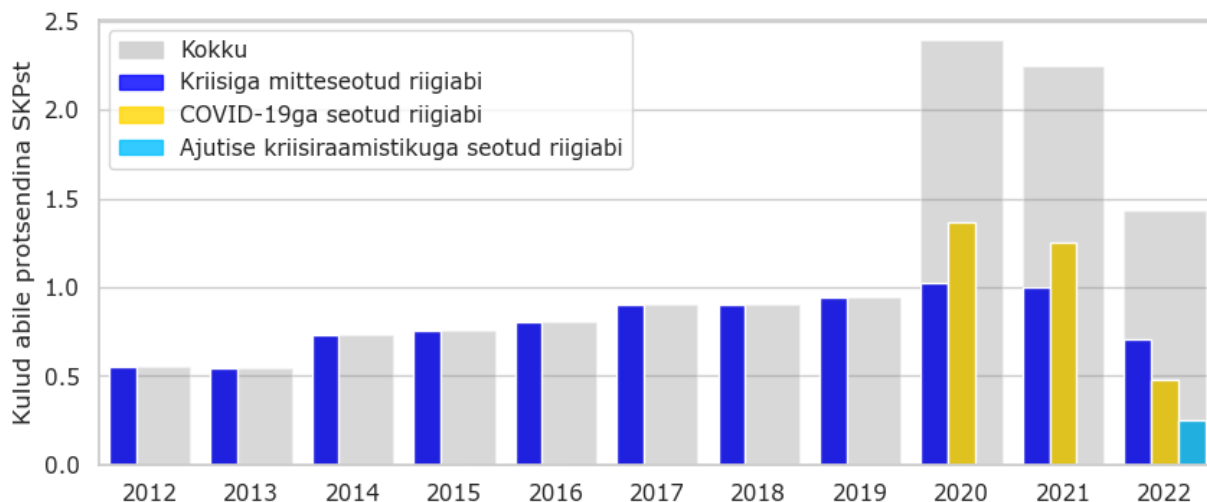
ajavahemikku 2022. aastast kuni 2023. aasta juuni lõpuni. Kui iga-aastase aruandluse raames nõutakse liikmesriikidelt ka abi elemente käsitlevate kvantifitseeritud andmete esitamist, siis kõnealustele kriisiga seotud uuringutele vastates esitavad liikmesriigid antud abi nominaalväärtuse, et lihtsustada andmete kogumist ja vähendada halduskoormust.

6.1. Üldine ülevaade kriisiga seotud ja mitteseotud riigiabi väljamaksetest 2022. aastal

Liikmesriikide viimaste aastaaruannete kohaselt maksid 27 liikmesriiki 2022. aastal nii kriisiga seotud kui ka mitteseotud meetmeteks (viimased põhinevad peamiselt ajutisel kriisiraamistikul, millega vastatakse Venemaa agressioonile Ukraina vastu) riigiabina välja 227,98 miljardit eurot, mis vastab 1,43 %-le nende 2022. aasta SKPst.

Aasta varasemaga võrreldes on kogukulud märkimisväärselt vähenenud (inflatsiooniga korrigeerituna ligikaudu 35 % väiksemad). Esiteks on see vähenemine peamiselt tingitud COVID-19 meetmete kogukulude vähenemisest, võttes arvesse COVID-19ga seotud ajutise raamistiku järkjärgulist kaotamist 2022. aasta juuni lõpuks. Vähenemise tulemusel moodustasid COVID-19 meetmed 76,66 miljardit eurot (inflatsiooniga korrigeerituna ligikaudu 60 % vähem kui eelmisel aastal), mis vastab 0,48 %-le EL 27 SKPst. Teiseks vähenes oluliselt – ligikaudu 28 % – ka abi kriisiga mitteseotud eesmärkidele, kahanedes ligikaudu 155,55 miljardilt eurolt (püsivhindades) 2021. aastal 112 miljardile eurole 2022. aastal (vt lähemalt allpool).

Tabel 1. Riigiabi kogukulud, abi elemendid protsendina SKPst, COVID-19ga seotud riigiabi, ajutise kriisiraamistikuga seotud riigiabi ja kriisiga mitteseotud riigiabimeetmete jaotus

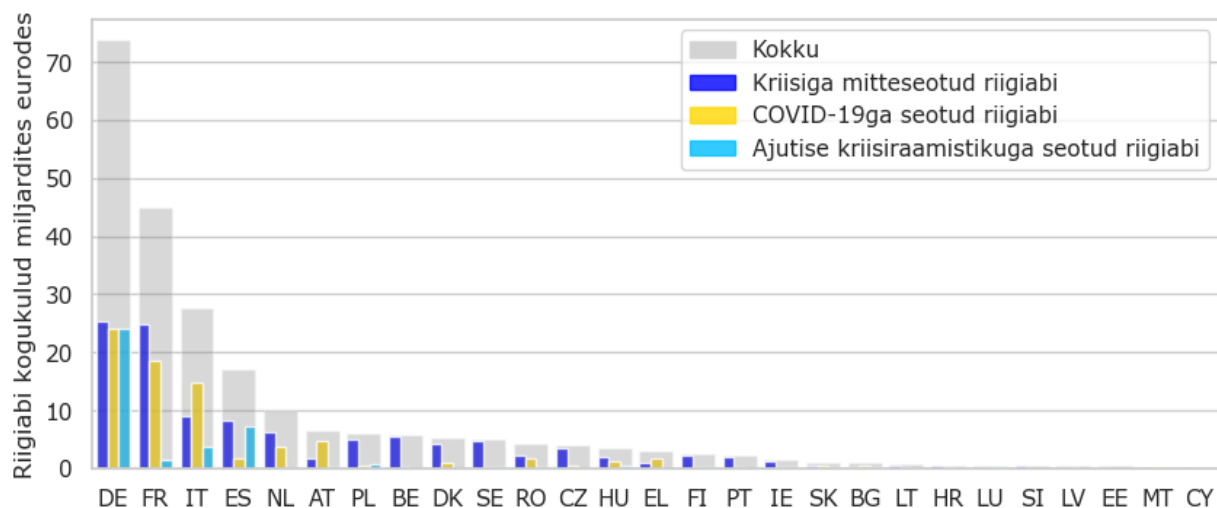
Suhteliselt väljendatuna, vaadeldes (kriisiga seotud ja mitteseotud) riigiabi kulude jagunemist liikmesriikide tasandil osakaaluna riigi SKPst, on kulud liikmesriikide lõikes väga hajutatud, kuigi oluliselt väiksemad kui 2021. aastal. Suurimate kuludega liikmesriigid kulutasid ligikaudu 1,8–2,1 % oma riigi SKPst (Ungari ja Saksamaa), samal ajal kui väikseimate kuludega liikmesriigid kulutasid ligikaudu 0,3–0,6 % oma riigi SKPst (Iirimaa, Küpros ja Luksemburg).

Nendel andmetel põhinev üldpilt näitab, et kuigi liikmesriikide väljamakstud abisummades esines märkimisväärsed erinevusi (sugugi mitte üllatavalt maksid suuremad liikmesriigid absoluutnäitajates välja suurimad abisummad), siis riigiabi kulude suhet SKPsse vaadeldes on pilt mitmetahulisem.

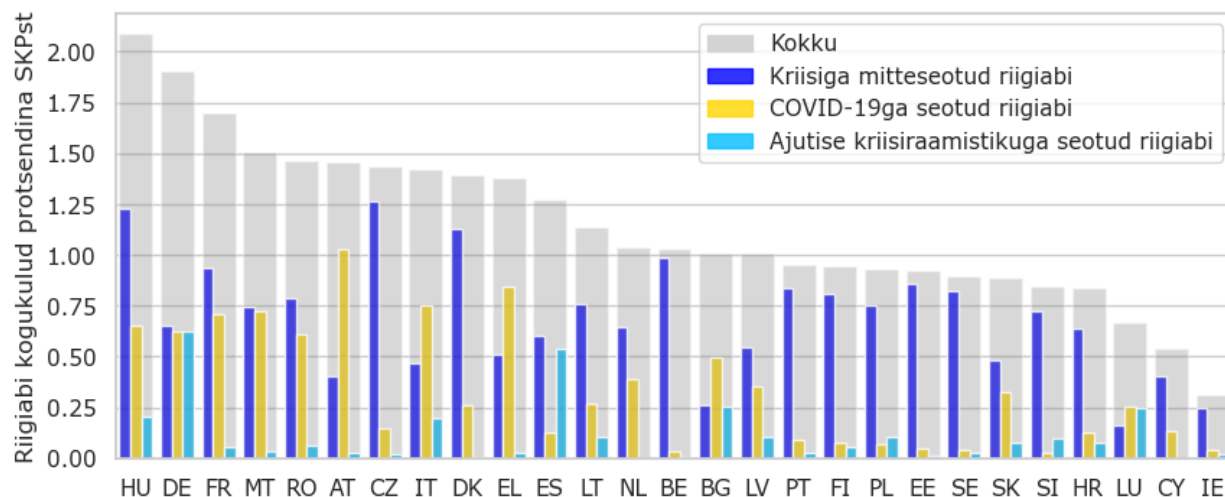
Peale selle on suur osa Saksamaa 2022. aasta kuludest seotud erakorralises olukorras antud kriisiabiga kahele süsteemse tähtsusega energiaettevõtjale, kes vajasis avaliku sektori toetust gaasitarnete häirete tõttu, mis olid tingitud Venemaa sõjast Ukrainas (vt lähemalt allpool).

Samuti tuleb tähele panna, et liikmesriigid võisid oma majandust ja kodumajapidamisi ulatuslikult toetada ka muude, riigiabiga mitteseotud meetmete kaudu. See tähendab, et majandusele ja kodumajapidamistele antud kogutoetus erineb liikmesriikide eespool nimetatud aastaaruannetest pärit andmetest, mis osutavad ainult riigiabiks liigituvate meetmete alusel tehtud väljamaksetele.

Tabel 2. Riigiabi kogukulud 2022. aastal liikmesriikide kaupa, abi elemendid miljardites eurodes, COVID-19ga seotud riigiabi, ajutise kriisiraamistikuga seotud riigiabi ja kriisiga mitteseotud riigiabimeetmete jaotus

Tabel 3. Riigiabi kogukulud liikmesriikide kaupa protsendina riigi 2022. aasta SKPst, COVID-19ga seotud riigiabi, ajutise kriisibiraamistikuga seotud riigiabi ja muude (kriisiga mitteseotud) riigiabimeetmete jaotus

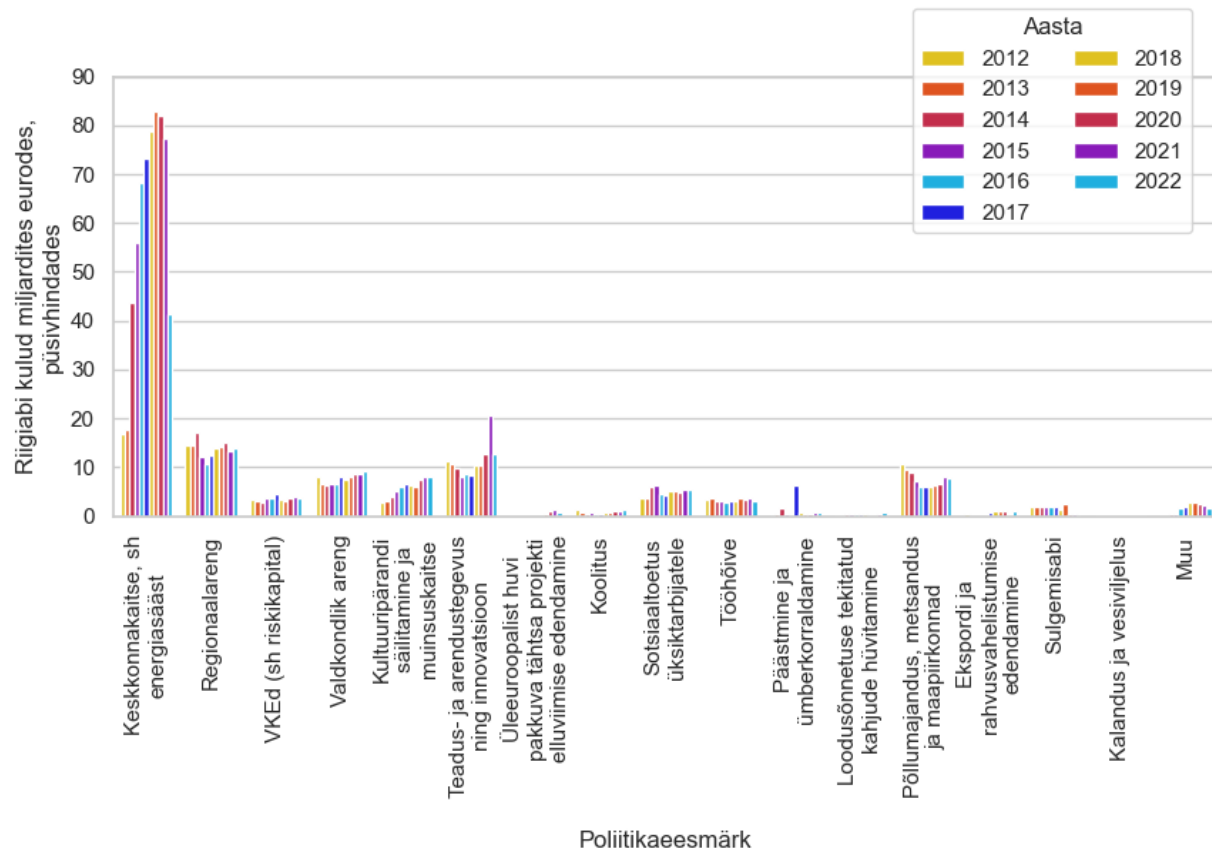

2021. aastaga võrreldes keskenduti **2022. aastal kriisiga mitteseotud abile** ning liikmesriikide väljamakstud summa nominaalväärtus vähenes 20 liikmesriigis. Vähenemine oli eriti märgatav Saksamaal (inflatsiooniga korrigeerituna nominaalväärtuses 59 %), Horvaatias (52 %) ja Maltal (50 %), samuti Bulgaarias, Lätis, Luksemburgis ja Ungaris, kus see oli ligikaudu 40 %. Oluline, üle 20 % vähenemine toimus ka Poolas ja Leedus (mõlemas ligikaudu 28 %) ning Eestis (22 %). Kriisiga mitteseotud abi vähenes ka Soomes (18 %), Sloveenias (17 %), Tšehhis (14 %), Madalmaades ja Austrias (mõlemas riigis 12 %), Prantsusmaal ja Küprosel (11 %), Iirimaal (9 %) ning Belgias ja Itaalias (6 %).

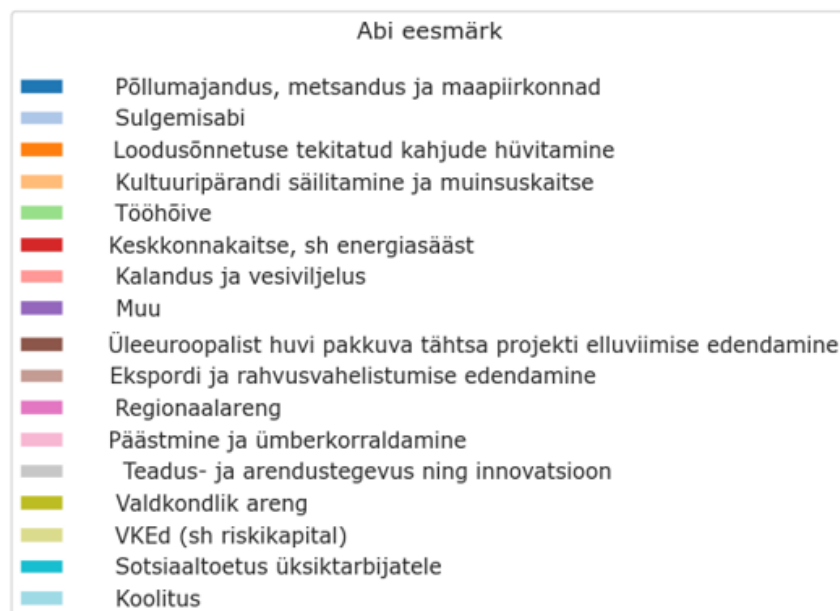
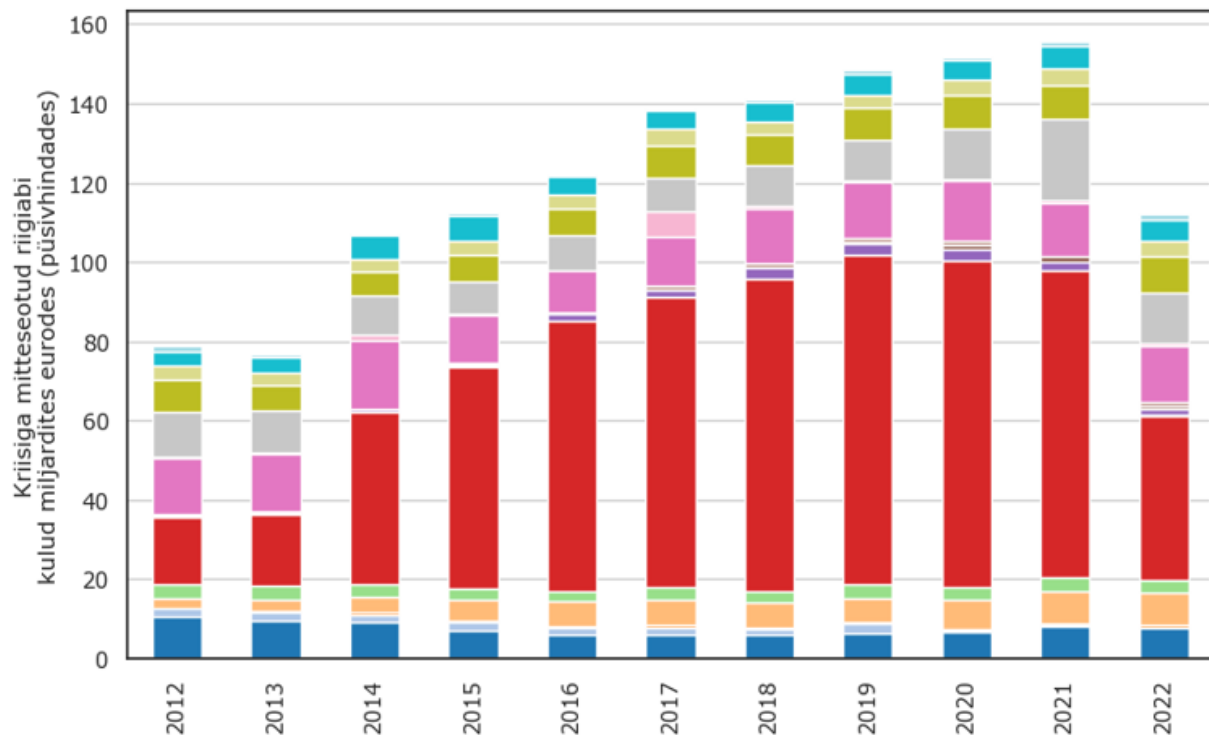
Seevastu kasvas kriisiga mitteseotud abi märkimisväärselt Portugalis (inflatsiooniga korrigeerituna nominaalväärtuses 66 %), Taanis (44 %) ja Hispaanias (30 %). Slovakkias suurenes kriisiga mitteseotud abi 2021. aastaga võrreldes 14 % ja Kreekas 4 %. Nii Rumeenia kui ka Rootsi teatasid, et 2021. ja 2022. aastal anti kriisiga mitteseotud meetmeteks samal tasemel toetust.

Üldiselt tundub, et kriisiga mitteseotud riigiabi vähenemine on peamiselt tingitud keskkonnakaitseks, sealhulgas energia säästmiseks väljamakstud abi vähenemisest ligikaudu 77,3 miljardilt eurolt 2021. aastal 41,5 miljardile eurole 2022. aastal. Kuigi seda tuleb täiendavalt analüüsida, võib vähenemine olla osaliselt selgitatav 2022. aasta märtsis kehtestatud ajutise kriisibiraamistiku ja selle järgnevate muudatuste alusel pakutavate alternatiividega, mis võimaldasid liikmesriikidel anda abi taastuvenergia kasutuselevõtmise kiirendamiseks ja tööstusprotsesside CO₂ heite vähendamiseks. Sellest hoolimata ilmneb andmetest (vt tabel 4), et keskkonnakaitseks antav abi on jätkuvalt selgelt kõige suurem kriisiga mitteseotud riigiabi kategooria ning püsis ka kriisi ajal kaks kuni neli korda suurem kui kümme aastat tagasi (püsivhindades, inflatsiooniga korrigeerituna).

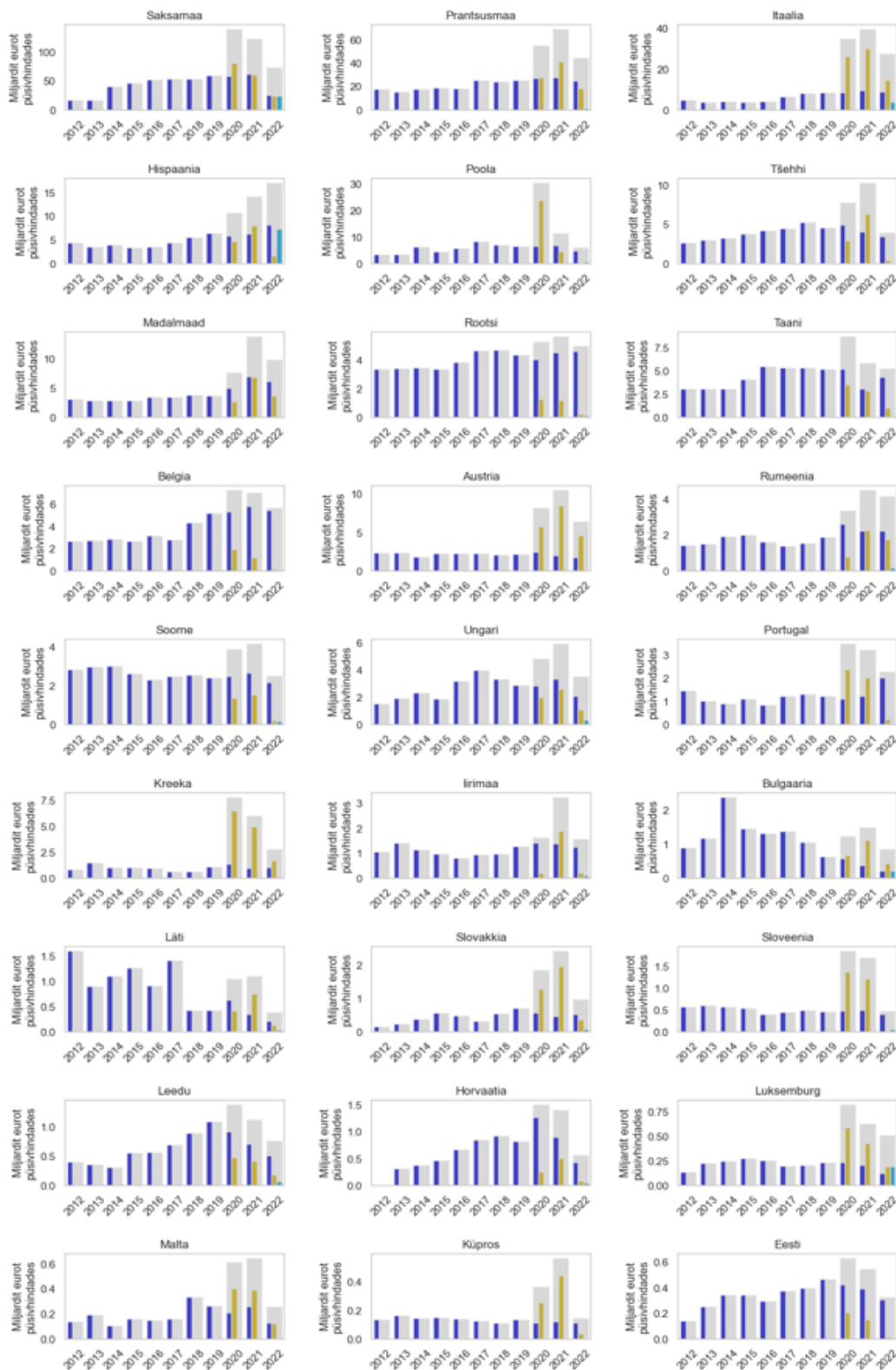
Tabel 4. Riigiabi (v.a kriisiabi) kulud aastatel 2012–2022, abi elemendid miljardites eurodes (püsivhindades), jaotus abi eesmärkide kaupa

Tabel 5. Kriisiga mitteseotud abi kulud, jaotus abi eesmärkide kaupa

Tabel 6. Riigiabi kogukulud liikmesriikide kaupa nominaalväärtuses (miljardites eurodes, püsivhindades), COVID-19ga seotud riigiabi, ajutise kriisiabiraamistikuga seotud riigiabi ja muude (kriisiga mitteseotud) riigiabimeetmete jaotus 2012–2022 (liikmesriigid on järjestatud kogukulude põhjal)

6.2. Riigiabi oluline, ent ettevaatlik kasutamine kriiside ajal

Tulenevalt mitmest viimastel aastatel toimunud kriisist on ulatuslikult kasutatud ELi toimimise lepingus sätestatud võimalusi, millega lubatakse anda riigiabi „erakorraliste sündmuste“ puhul või „mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks“. Need sätted on võimaldanud komisjonil näiteks heaks kiita riigiabimeetmed, mis aitavad tulla toime COVID-19 pandeemia tagajärgedega majandusele ja viimasel ajal ka energiakriisiga, mis on tingitud Venemaa agressioonist Ukraina vastu (ajutise kriisiraamistiku ning järgnevalt ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku alusel, edaspidi üheskoos „ajutine kriisi- (ja ülemineku)raamistik“).

COVID-19ga seotud ajutise raamistiku alusel antud abist ülevaate saamiseks viis komisjon läbi uuringud, mis käsitlesid ajavahemikku 2020. aasta märtsist, mil raamistik jõustus, kuni 2021. aasta lõpuni. Raamistiku tegeliku rakendamise kohta kogutud tõendid näitasid, et kõikide liikmesriikide antud riigiabi (940 miljardit eurot, mis moodustab ligikaudu 30 % heakskiidetud summast, s.o 3,1 triljonist eurost) vastab majanduskahjule, mida liikmesriigid kriisi käigus SKP vähenemisena kandsid¹⁵⁵. See oli rahustav sõnum, arvestades potentsiaalseid liikmesriikide võrdsete võimalustega seotud probleeme, mille põhjus on suured erinevused nende antud riigiabis. Praeguseks on COVID-19ga seotud ajutine raamistik järk-järgult täielikult kaotatud.

Samamoodi viis komisjon **ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku või selle põhimõtete alusel** antud abist ülevaate saamiseks läbi uuringud, mis käsitlesid ajavahemikku 2022. aasta märtsist, mil ajutine kriisiraamistik jõustus, kuni 2023. aasta juunini (2023. aasta teise poole kohta ei ole piisavalt andmeid). Sellel perioodil kiitis komisjon ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku või samade põhimõtete alusel heaks peaaegu 730 miljardi euro ulatuses riigiabi. Uuringute käigus liikmesriikidelt kogutud teabest ilmneb, et tegelikult anti ettevõtjatele 141 miljardit eurot, mis moodustab ainult 19,3 % heakskiidetud abist ja vastab 0,6 %-le ELi 2022. aasta ja 2023. aasta esimese poole SKPst¹⁵⁶. Tasub märkida, et liikmesriigid võivad kogu abi ametlikult anda teataval ajal ühel aastal, ent teha see abisaajatele kättesaadavaks mitme aasta jooksul (seega ei pruukinud abisummad olla 2022. aastal või 2023. aasta esimeses pooles veel (täielikult) välja makstud).

Kõnealusel perioodil andis Saksamaa abi 72,8 miljardit eurot, mis moodustab 141 miljardist eurost 52 %; talle järgnesid Itaalia, kes andis abi 39,2 miljardit eurot, ja Hispaania, kes andis 12,1 miljardit eurot. Absoluutnäitajates andsid kolm suurimate kuludega riiki 88 % kogu abist. Suhtelises arvestuses olid suurimad kulud Ungaril, kelle antud abi moodustas 1,35 % tema 2022. aasta ja 2023. aasta esimese poole SKPst. Suuruselt teised kulud olid suhtelises arvestuses Itaaliale (1,32 % SKPst), kellele järgnesid Saksamaa (1,23 % SKPst) ja Rumeenia (0,85 % SKPst).

¹⁵⁵ Konkurentsi peadirektoraadi 2022. aasta oktoobri poliitikaülevaade „Looking back at the State aid COVID Temporary Framework: the take-up of measures in the EU“ (Tagasivaade COVIDiga seotud riigiabi ajutisele raamistikule: meetmete kasutuselevõtmine ELis), kättesaadav [siin](#).

¹⁵⁶ Teave, mille liikmesriigid komisjonile kättesaadavaks tegid, on esialgne ja liikmesriigid võivad andmeid parandada.

Tabel 7. Ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku või selle põhimõtete alusel 2023. aasta juunini antud riigiabi nominaalväärtus absoluutsummadena (vasakpoolne joonis) ja protsendina riigi SKPst (parempoolne joonis)

Ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku või selle põhimõtete alusel antud riigiabi kokku: miljardites eurodes (kumulatiivsed väärtused)

Ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku või selle põhimõtete alusel antud riigiabi kokku: protsendina SKPst (2022 ja 2023. aasta esimene pool)

Kui vaadata lähemalt Saksamaa antud abi, siis 85 % kogusumma anti kahele abisaajale: see hõlmab äriühingute Uniper SE ja SEFE GmbH rekapiitaliseerimist (vastavalt 33 miljardit eurot ja 6,5 miljardit eurot) ning neile kahele äriühingule Saksamaa raamkava alusel kättesaadavaks tehtud laene ja subsideeritud laene (vastavalt 16 miljardi euro ja 7 miljardi euro suurused krediidiinid,¹⁵⁷ mida nad ei pruukinud kasutada). Need sekkumised olid vajalikud, et vältida nende kahe süsteemse tähtsusega energiaettevõtja kokkuvarisemist, kuna neil olid pikaajalised lepingud, mida nad ei suutnud enam täita pärast seda, kui Venemaa gaasitarne Saksamaale järsult vähenesid. Arvestades nende süsteemse tähtsusega positsiooni turul, oleks kõnealuste äriühingute kokkuvarisemisel olnud tõsised tagajärjed nende klientidele ja üldisemalt nii Saksamaa kui ka kogu Euroopa energiaturule.

Peale selle tuleks uuringute andmeid lugedes arvestada veel mitme kaalutlusega. Kõnealused andmed osutavad üksnes meetmetele, mis liigituvad riigiabiks ning millest on komisjonile teatatud ja mille komisjon on heaks kiitnud. Lisaks kajastavad need nominaalväärtuses riigiabi, mida anti eri vahendite kaudu (näiteks otsetoetused, omakapital, laenu ja garantiid), mille konkurentsi moonutav

¹⁵⁷ Krediidiinide suurust vähendati turutingimuste paranemise tõttu.

mõju on erinev. Eri vahendite kaudu antud abi vaadeldes tuleb võtta arvesse abi elemente, sest need kajastavad ettevõtjale antud tegelikku eelist ja võivad olla parem parameeter tagasimakstavate ja tagastamatute vahendite kaudu antud abi õiglaseks võrdlemiseks. See tuleneb asjaolust, et sellised tagastamatud vahendid nagu toetused moonutavad konkurentsi üldiselt rohkem kui tagasimakstavad vahendid, näiteks garantiid või sooduslaenu.

Abi elementi võib hinnata eri viisil, sõltuvalt vahendi liigist: tagastamatute vahendite puhul vastab abisaajale antud eelis üldjuhul nominaalväärtusele, mis on eelarveline kulu ise. Tagasimakstavate abivahendite puhul võivad ettevõtjale antav eelis ja valitsuse kulud erineda. Abi element ja eelarveline kulu on nominaalväärtusest üldiselt (palju) väiksemad. Selliste abivahendite puhul nagu laenu või garantiid on ettevõtjale antav eelis ja kulu valitsusele vastavalt madalam intressimäär ja väiksem garantiitasu, mida ettevõtja tegelikult maksab võrreldes sellega, mida ta oleks turuväärtuse korral maksnud.

Hinnangulisi abi elemente arvestades andis Saksamaa riigiabina ligikaudu 0,9 % oma 2022. aasta ja 2023. aasta esimese poole SKPst, peamiselt omakapitaliga seotud meetmetena ning taaskord peamiselt süsteemse tähtsusega energiatarnijate Uniperi ja SEFE rekapitalizeerimiseks (55 % kogu antud abist). Suuruselt järgmised kulud riigiabile olid Ungaril (ligikaudu 0,68 % oma SKPst), Hispaanial (0,45 %) ja Portugalil (0,41 %). Abi elemente arvestades kulutasid Itaalia ja Rumeenia riigiabile väiksema osa oma SKPst, mis kajastab tagasimakstavate vahendite, peamiselt garantiide ulatuslikku kasutamist.

Peale selle võtsid liikmesriigid horisontaalseid eelarvepoliitika meetmeid, et leevendada kõrgete energiahindade mõju kodumajapidamistele ja ettevõtjatele. Peamiselt on tegemist meetmetega, mis riigiabiks ei liigitu. Komisjoni sügisese majandusproгноosi¹⁵⁸ põhjal oli selliste energiametmete¹⁵⁹ eelarveline netokulu 2023. aastal ligikaudu 165 miljardit eurot, mis vastab 0,97 %-le EL 27 SKPst ja on väiksem kui 195 miljardit eurot ehk 1,2 % EL 27 SKPst 2022. aastal.

Absoluutnäitajates oli suurim eelarveline netokulu 2023. aastal Saksamaa, Prantsusmaa ja Itaalia võetud meetmetel (vastavalt 59,4 miljardit eurot, 22,8 miljardit eurot ja 21,4 miljardit eurot), mis moodustavad kokku 63 % kõikidest ELis võetud eelarvelistest energiametmetest (vastavalt ligikaudu 36 %, 14 % ja 13 % ELi kogukuludest eelarvelistele energiametmetele). Neile järgnevad Hispaania 13,5 miljardi euroga (8 % kogukuludest) ja Madalmaad 10,6 miljardi euroga (6 %

¹⁵⁸ Euroopa Komisjoni majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat (2023), Euroopa majandusproгноos, sügis 2023. Kättesaadav aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/4139ef72-9eb3-4fad-a116-ee87979f4d35_en?filename=ip258_en.pdf. Mõju eelarvele kajastab enne 2023. aasta oktoobri lõppu kehtestatud või teatatud meetmeid. Slovakkia puhul ajakohastati prognoosis esitatud hinnangulisi andmeid pärast 2024. aasta eelarvekava esitamist 12. detsembril 2023.

¹⁵⁹ Nende hinnangute puhul on energiametmed määratletud järgmiselt: 1) meetmed, millel on otsene mõju kodumajapidamiste ja/või ettevõtjate energiatarbimise piirkulule (edaspidi „hinnameetmed“); 2a) meetmed, millega antakse kodumajapidamistele ajutist sissetulekutoetust; 2b) meetmed (v.a hinnameetmed), millega makstakse hüvitist ettevõtjatele (mõlemad koos „sissetulekumeetmed“), ning 3) energiaettevõtjate juhuslikust kasumist saadav tulu (uutest maksudest või lõivudest).

kogukuludest). Kõikides teistes liikmesriikides jäi eelarveline netokulu vahemikku 3 % (Poola) kuni 0,01 % (Kreeka) ELi kogukuludest eelarvelistele energiameetmetele.

Suhtelises arvestuses osakaaluna riigi 2023. aasta SKPst oli suurim eelarveline netokulu Slovakkia, Horvaatia ja Malta võetud meetmetel (vastavalt 1,89 %, 1,77 % ja 1,6 %). Neile järgnevad Austria (1,56 %) ja Saksamaa (1,45 %). Ungari (1,34 %), Portugali (1,25 %), Tšehhi (1,18 %), Itaalia (1,04 %) ja Madalmaade (1,03%) eelarvekulud olid EL 27 keskmisest (0,97 %) suuremad.

Makromajanduslikust seisukohast iseloomustasid viimaseid aastaid mitu keerulist ja dünaamilist tegurit. COVID-19 pandeemia vaibus järk-järgult ja piirangud kaotati; samal ajal eskaleerus Venemaa agressioon Ukrainas ning nii järgnenud kriis kui ka eskalatsioonioht Lähis-Idas suurendasid geopoliitilisi pingeid. Nendel sündmustel oli suur mõju majandustingimustele ELis ja liikmesriikides. 2024. aasta talvise majandusprognoosi¹⁶⁰ kohaselt oli majanduskasv nii ELis kui ka euroalal oodatust tagasihoidlikum (2023. aastal 0,5 %, mis on veidi vähem kui eelmises sügisises majandusprognoosis hinnatud 0,6 %). ELi tasandil on möödunud aasta tagasihoidlik majanduskasv suuresti tingitud majanduse pandeemiajärgsest taastumisest eelmisel kahel aastal, samal ajal kui koguinflatsioon vähenes 2023. aastal oodatust kiiremini, peamiselt energiahindade languse tõttu.

Need tegurid ja see, mil määral iga liikmesriigi majandus on nendega kokku puutunud, on märkimisväärselt mõjutanud nii liikmesriikide majandustulemusi kui ka neile teguritele reageerimiseks võetud riigiabi meetmete rakendamist ja hindamist. Suhtelises arvestuses või hinnanguliste abi elementide seisukohast suurimad abisummad andnud liikmesriikidest tõmbusid Saksamaa ja Ungari majandused 2023. aastal veidi kokku (vastavalt 0,3 % ja 0,8 %), samal ajal kui Hispaania majanduskasv oli keskmisest suurem (2,5 %). Samamoodi oli suhtelises arvestuses või hinnanguliste abi elementide seisukohast väikseimad abisummad andnud liikmesriikidest Taanis majanduskasv keskmine (0,5 %) ja Küprosel keskmisest suurem (2,4 %), samas kui Eesti majandus tõmbus 3,5 % kokku. Järelikult ei saa selle kohta, milline on riigiabi mõju üksnes SKP kasvule, isegi esialgseid järeldusi teha, sest riigiabi mõju on iga liikmesriigi olukorra erisugususe ja ebakindluse tõttu põimunud mitme muu teguri mõjuga.

Eespool esitatud analüüs ja andmed näitavad, kui oluline on minna kriisiabi mõju hindamisel kaugemale põhinäitajatest, aga ka seda, et praeguses etapis puuduvad andmed korrelatsioonide või põhjuslike seoste hindamiseks. Liikmesriikide energiaalane tundlikkus Ukrainas toimuvale sõjale võis olla erinev, samuti võisid erineda nende majanduse ülesehitus, eelkõige rasketööstuse või energiamahukate tööstusharude suuruse või tähtsuse poolest, ja/või energiasektorite ülesehitus. Lisaks võib oluliselt erineda liikmesriikide suutlikkus ettevõtjaid toetada. Kuigi riigiabi heakskiitmisel kehtivad selged kaitsemeetmed, millega tagatakse, et see on vajalik ja proportsionaalne ega moonuta põhjendamatult konkurentsi, tuleks ajutiste eeskirjade kohaldamine järk-järgult lõpetada niipea, kui turutingimused seda võimaldavad. Seepärast aeguvad ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku ülejäänud kriisi käsitlevad jaotised 2024. aasta juunis.

¹⁶⁰ Euroopa majandusprognoos, talv 2024, institutsiooni töödokument nr 268, veebruar 2024.

6.3. Digi- ja rohepöörde ning ELi muude prioriteetide suunas liikumine

Riigil võib küll olla oluline roll konkurentsivõime tagamiseks majanduses sobilike tingimuste loomisel, kuid paljud meetmed, mida riik selleks võtab, ei pruugi sisaldada riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses ja tavaliselt ei ole riigiabimeetmed üksi selle eesmärgi täitmiseks piisavad.

Sellele vaatamata pakuvad riigiabi eeskirjad liikmesriikidele palju võimalusi täita poliitikaeesmärke, mis toetavad hästi toimivat ja õiglast majandust, ning turutõrkeid kõrvaldada. Sellega seoses on riigiabi eeskirjade läbivaatamisega püütud tagada nende sobivus ettenähtud otstarbeks ning viidud need kooskõlla ELi rohe-, digi- ja vastupanuvõime eesmärkidega.

2023. aasta lõpuks oli komisjon lõpule viinud peaaegu kõikide peamiste riigiabisuuniste läbivaatamise. Läbivaadatud suunistes on täpsustatud, kuidas liikmesriigid saavad oma majandust toetada, eeskätt investeerida rohelisse ja digitehnoloogiasse, moonutamata põhjendamatult konkurentsi ühtsel turul ja toetades samal ajal ülemaailmset konkurentsivõimet¹⁶¹.

- **Rohepöörde** toetamiseks hõlbustatakse kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunistega ning HKSi riigiabi suunistega abi andmist majanduse keskkonnahoidlikumaks muutmiseks kooskõlas ELi rohelise kokkuleppega ning kaitstakse samal ajal ELi majanduse konkurentsivõimet. Suunised võimaldavad liikmesriikidel toetada taastuvenergia tootmise alustamist ja tööstustootmise CO₂ heite vähendamist ning rahvusvaheliselt konkureerivaid energiamahukaid kasutajaid.
- Samuti võivad liikmesriigid kavandada ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku alusel oma toetusmeetmeid taastuvenergia, energia salvestamise ja tööstuse CO₂ heite vähendamise jaoks. Nende meetmete eesmärk on anda hädavajalik tõuge taastuvenergia ja väiksema CO₂ heitega tootmisprotsesside kasutuselevõtmiseks ning seda kiirendada. Kui toetuskavad peavad olema koostatud ja abi antud 2025. aastaks, siis välja saab abi maksta ka järgmistel aastatel. Selle lihtsustatud raamistikuga saadud kogemuste põhjal peetakse edaspidi täiendavaid arutelusid.
- Riigiabi eeskirjadega reageeritakse ka **ülemaailmse konkurentsivõimega seotud probleemidele**, näiteks võimaldab ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik liikmesriikidel koostada lihtsaid ja tõhusaid kavasid, millega toetada kliimaneutraalsele majandusele üleminekuks vajalike strateegiliste seadmete tootmist (nimelt patareide ja akude, päikesepaneelide, tuuleturbiinide, soojuspumpade, elektrolüüsiseadmete ning süsinikdioksiidi kogumise, kasutamise ja säilitamise seadmete tootmist, samuti põhikomponentide tootmist ning seotud kriitilise tähtsusega toorainete tootmist ja ringlussevõttu).

¹⁶¹ Erandkorras võib komisjon kiita abi heaks ka väljaspool suuniseid ja otse ELi toimimise lepingu alusel. Näiteks kiitis komisjon 27. juulil 2023 heaks Austria 28,8 miljoni euro suuruse abimeetme, millega toetatakse äriühingu Sandoz GmbH Tirolis asuva penitsilliinitehase moderniseerimist. See abimeede aitab säilitada ELis viimase täielikult integreeritud amoksitsilliini tootmisrajatise ning suurendab elupäästvate põhiravimite tarnekindlust; vt juhtum SA.62915, Austria – *abi Sandozi penitsilliiniprodukti säilitamiseks Kundlis (Tirolis)*.

- Kui esineb tegelik oht, et kolmandate jurisdiktsioonide antavate subsiidiumide tõttu suunatakse sellistesse strateegilistesse seadmetesse tehtavad investeeringud väljapoole ELi, siis võivad liikmesriigid anda riigiabi, mille maksimumsumma vastab toetusele, mida antaks samaväärsel investeeringu eest alternatiivses asukohas, või summale, mis on vajalik, et luua ettevõtjale stiimul valida investeeringu asukohaks EMP (nn rahastamispuudujääk), olenevalt sellest, kumb on väiksem.
- Samuti on ELi riigiabi eeskirjadel oluline roll **digipöörde** toetamisel. Näiteks on uued lairibavõrkude suunised kooskõlas viimaste turu- ja tehnoloogiliste suundumustega, hõlmates väga suure läbilaskevõimega võrkude ja 5G-võrkude kasutuselevõtmist. Lisaks on komisjon pooljuhtide erakordset strateegilist tähtsust arvesse võttes kehtestanud kriteeriumid rahastamispuudujäägi ulatuses riigiabi heakskiitmiseks, et luua ELis esimesed omalaadsed ELi kiibimääruses määratletud rajatised.
- Veel üks näide on regionaalabi suunised, millega toetatakse **investeeringuid vähem arenenud piirkondadesse** ELis, muu hulgas rohe- ja digieesmärkide täitmiseks. 2021. aastal suurendas komisjon kogu abi ülemmäära, et toetada Euroopa roheline kokkuleppe ja digistrateegia eesmärke, võimaldades seega luua täiendavaid stiimuleid ebasoodsas olukorras olevates ELi piirkondades selliste investeeringute tegemiseks.
- **Üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid** on samuti olulised riigiabivahendid, mille abil tagatakse ELis tiptasemel tehnoloogia väljatöötamine ja kasutuselevõtmine. Üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid võimaldavad liikmesriikidel koondada riigi ressursse ELile ühist huvi pakkuvatesse strateegilistesse sektoritesse ja tehnoloogiatesse, kus turg üksi alati soovitud tulemusi ei anna, näiteks mikroelektroonika, vesiniku ja pilveteenuste sektoritesse. Üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid võimaldavad viia läbi strateegilist, ühiselt kavandatud piiriülest innovaatilist teadus- ja arendustegevust ning selle tulemusi esmakordselt tööstuslikult kasutusele võtta. Samuti on nende raames võimalik ellu viia avatud taristuprojekte. Nendel algatustel on suur ülekanduv mõju kogu ELis. Üldise grupierandi määruse 2023. aasta muudatusega hõlbustas komisjon ka VKEde osalemist sellistes üleeuroopalist huvi pakkuvates tähtsates projektides.

Seega anti muu hulgas eespool nimetatud suunistel põhinevat tööstusabi¹⁶² 2022. aastal kokku 106,85 miljardi euro ulatuses, mis moodustas ligikaudu 0,26 % ELi SKPst ja 238 eurot ELi elaniku kohta. Nagu eespool märgitud, on viimasel kümnel aastal olnud peamine poliitikaeesmärk keskkonnakaitse, sealhulgas energia säästmine, ning selle toetuseks väljamakstud abi oli 2022. aastal 41,5 miljardit eurot, mis moodustas 38,8 % kogu tööstusabist, ligikaudu 0,1 % ELi SKPst ja 92 eurot elaniku kohta. Peale selle maksti 2022. aastal üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektidega seotud meetmete raames välja 1,04 miljardi euro ulatuses abi ning patareide ja akude sektori toetamiseks anti regionaalabi suuniste alusel 262 miljonit eurot investeerimisabi.

¹⁶² Tööstusabi tähendab riigiabi kulusid abi elemendina 2022. aastal, nagu on esitatud iga-aastastes aruannetes, välja arvatud riigiabi, mille poliitikaeesmärk on kultuur, muinsuskaitse või loodusõnnetuste tekitatud kahjude hüvitamine. Samuti ei ole analüüsis arvesse võetud kriisiabi, see tähendab riigiabi kulusid, mis kanti seoses COVID-19 kriisiga, ega vastusena Venemaa sissetungile Ukrainasse antud riigiabi kulusid.

Mis puudutab protsessi, siis enamiku riigiabimeetmeid, mille puhul konkurentsiprobleeme tõenäoliselt ei tõstatu, võivad liikmesriigid rakendada otse, lähtudes üldises grupierandi määruuses sätestatud kriteeriumidest, ilma et nad peaksid komisjoni neist eelnevalt teavitama või komisjonilt neile heakskiidu saama. 2022. aastal võtsid liikmesriigid riigiabi grupierandi raames 2 203 meetet, mis vastab 84 %-le kõikidest uutest riigiabimeetmetest ja 93 %-le uutest meetmetest, kui jätta välja kriisimeetmed (mis põhinevad COVID-19ga seotud ajutise raamistiku ning ajutise kriisi- (ja ülemineku)raamistiku kohastel teadetel või nende raamistike põhimõtetel). Eelduste kohaselt jätkub see suundumus 2024. aastal, kuna 2023. aasta juunis võeti vastu üldise grupierandi määruuse sihipärane muudatus, millega veelgi lihtsustatakse ja kiirendatakse toetust ELi rohe- ja digipöördele.

6.4. Hästi toimiva ühtse turu kaitsmine ELi konkurentsivõimelise majanduse tagamiseks

Nagu selgub komisjoni 2023. aasta oktoobri aruandest „ELi poliitikaalgatused puhtasse tehnoloogiasse tehtavate investeeringute propageerimiseks“,¹⁶³ on EL tänu Euroopa rohelise kokkuleppe kohaselt muu hulgas riigiabi valdkonnas võetud otsustavatele meetmetele juhtinud rohepöõret nii liidus kui ka ülemaailmselt. Oma praegusel ametiajal kasutas komisjon riigiabi eeskirjadega ette nähtud paindlikkust, et kohaneda liikmesriikide ja ettevõtjate vajadustega, mis võimaldas ELi majandusel rohe- ja digipöõret otstarbekalt ära kasutada ning kriisile reageerida, kehtestades samal ajal kaitsemeetmed konkurentsi põhjendamatu moonutamise vältimiseks ja ühtsel turul võrdsete võimaluste säilitamiseks.

Komisjon peab tõepoolest väga oluliseks tagada ühtsel turul võrdsed võimalused nii sisemisest kui ka välisest perspektiivist. Kui välisriikide subsidiumid konkurente ja tarbijaid kahjustavalt konkurentsi moonutavad, siis kasutab komisjon vajaduse korral selliseid vahendeid nagu kaubanduse kaitsemeetmed ja välisriigi subsidiumide määruus. Välisriigi subsidiumide määruust hakati kohaldama 12. juulil 2023 ja sellega saadetakse jõuline sõnum: ELi majandus püsib kaubandusele ja investeeringutele avatuna, kuid ei luba ennast ühtset turgu moonutavatel välisriikide subsidiumidel kahjustada ega ära kasutada.

Samal ajal viivad ka kolmandad riigid ellu olulisi abiprogramme, nagu Ameerika Ühendriikide inflatsiooni vähendamise seadus, kuid praegu kättesaadavate andmete põhjal ei ole võimalik teha lõplikke järeldusi selle mõju kohta ELi majandusele. Inflatsiooni vähendamise seaduse konkreetset mõju investeeringutele ELis saab hinnata ainult pikema aja möödudes, sest puhta tehnoloogia sektori investeeringutsüklid on pikad ja põhivara on pikaajaline.

See on tingitud ka asjaolust, et konkurentsivõimet ei saa üles ehitada üksnes subsidiumidele. Üldiste majandustulemuste ja antud subsidiumide vahel puudub selge seos. Mängu tulevad ka paljud muud tegurid, nagu innovatsioon, kulutõhusus ja inimkapital. Ettevõtjad peavad tundma vajadust uuendada, leida tõhusamaid lahendusi ja teha investeeringuid. Konkurentsipoliitika tõhus elluviimine motiveerib ettevõtjaid uuendama ja investeerima ning tagab, et edukad on need ettevõtjad, kes

¹⁶³ COM(2023) 684 final.

pakuvad tarbijatele parimaid tooteid taskukohase hinnaga. Ühiskondlikul tasandil peaksid ettevõtjad saama eeldada, et institutsioonid ja ametiasutused on usaldusväärsed ja läbipaistvad, makromajanduslik ja õigusraamistik on stabiilne, õiguskindlus on tagatud ning vajalikud oskused ja kvaliteetne taristu on kättesaadavad. See kõik toetab investeerimist soodustavat ärikeskkonda.

Seda – ja ühtlasi üht maailma suurimat integreeritud turupiirkonda – ühtne turg pakubki. Ja just sellel põhineb tema konkurentsivõime. Ühtne turg ei ole aga staatiline saavutus. ELi majanduse seisund ja konkurentsivõime sõltuvad pidevatest ühistest jõupingutustest, millega hoolitsetakse ühtse turu eest ja tagatakse selle katkematu vastavus majanduse tegelikule olukorrale. Selleks, et kaksikülemineku ja majanduse vastupanuvõime jaoks oleks igal aastal olemas vajalikud 650 miljardit eurot,¹⁶⁴ peavad investeeringud hoolimata liikmesriikide fiskaalvõimekusest tulema peamiselt erasektorilt. ELi rahalisi vahendeid on jätkuvalt vaja ka selleks, et täita rahastamisvajadusi, vältida ühtse turu killustumist liikmesriikide (ajutiste) riigiabina antavate toetuste erineva taseme tõttu ning vähendada piirkondlikku ebavõrdsust. Samuti on oluline kõrvaldada kogu ühtsel turul tõhusat kauplemist piiravad allesjäänud tõkked, et ettevõtjad saaksid ühtsest turust täiel määral kasu¹⁶⁵.

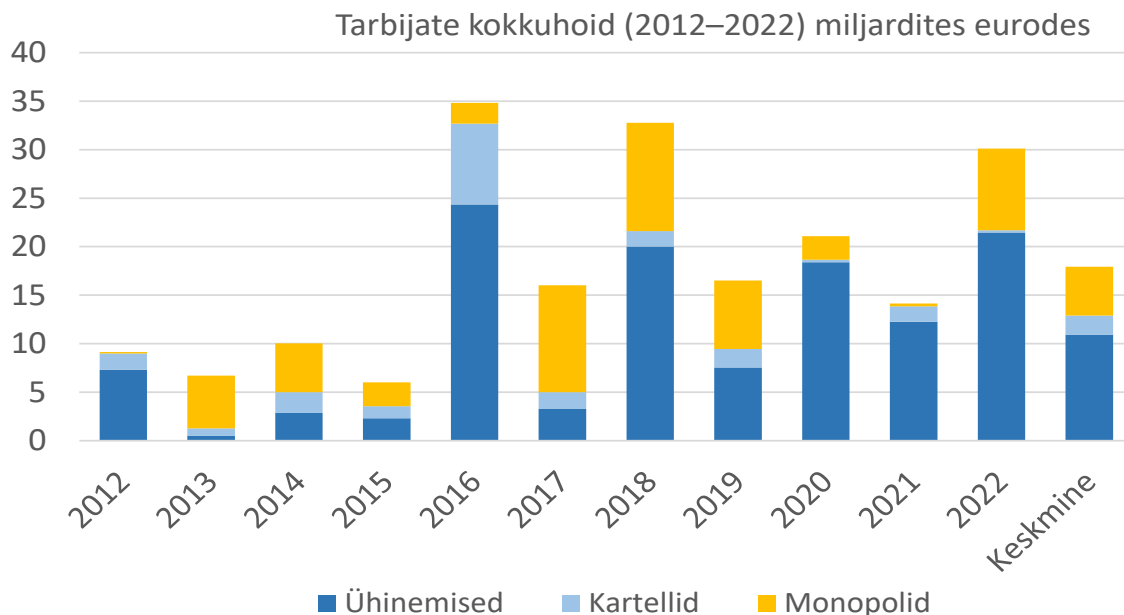
7. Konkurentsieeskirjade täitmise tagamisest tarbijatele tuleneva mõju mõõtmine

Konkurentsi peadirektoraadi hinnangul oli tarbijate otsene sääst aastatel 2012–2022 tänu komisjoni tegevusele konkurentsi- ja ühinemiseeskirjade täitmise tagamisel 145–250 miljardit eurot. Keskmiselt oli tarbijate otsene kasu tänu konkurentsi- ja ühinemiseeskirjade täitmise tagamisele ligikaudu 13–23 miljardit eurot aastas. Konkurentsieeskirjade täitmise tagamise üldine kasu tarbijatele hõlmab nii täitmise tagamise kaudset ehk heidutavat mõju kui ka positiivset mõju innovatsioonile ja kvaliteedile. Seda mõju on keerulisem mõõta või hinnata, kuid tõenäoliselt on see suurem kui tarbijate otsene sääst. Konkurentsieeskirjade täitmise tagamise makromajandusliku mõju hiljutisest täiendavast modelleerimisest ilmneb, et selline konkurentsi- ja ühinemiseeskirjade täitmise tagamine, millega komisjon on viimase kümne aasta jooksul tegelenud, mõjutab keskpikas kuni pikas

¹⁶⁴ Aastatel 2022–2030 on kaksikülemineku eesmärkide täitmiseks vajalikud täiendavad investeeringud kokku hinnanguliselt ligikaudu 650 miljardit eurot aastas; vt [¹⁶⁵ Dokumendis COM\(2024\) 77 \(komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2024. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruanne“\) esitas komisjon ühtse turu ja selle konkurentsivõime analüüsi, mis on üles ehitatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile: toimiv ühtne turg, juurdepääs erakapitalile, avaliku sektori investeeringud ja taristu, teadusuuringud ja innovatsioon, energeetika, ringlus, digipööre, haridus ja oskused ning kaubandus ja avatud strateegiline autonoomia.](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategicplanning/strategic-foresight/2022-strategic-foresightreport_en#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower,regions%20in%20Europe%20and%20beyond ja https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/qanda_23_3194.</p></div><div data-bbox=)

perspektiivis ELi reaalsel SKPd lähtestsenaariumiga võrreldes positiivselt 0,6–1,1 % (ehk 80–150 miljardit eurot rohkem võrreldes 2019. aasta SKPga)¹⁶⁶.

Tabel 8. Tarbijate kokkuhoid (keskpunktid), 2012–2022

Allikas: konkurentsipeadirektoraat siseandmete põhjal

2023. aastal jätkas konkurentsipeadirektoraat tööd projektiga „ELi konkurentsiolekord“. Kõnealuse projekti eesmärk on uurida turu arengut ja tööstuse koondumist eri sektorites ja liikmesriikides ning teha kindlaks sektorid, mis ei pruugi hästi toimida. Samuti hinnatakse ja dokumenteeritakse selle raames konkurentsipakutavaid eeliseid, lähtudes muu hulgas hinnakontsentratsiooni analüüsist sektorite tasandil, makromajanduslikust modelleerimisest ja ettevõtjate seas läbiviidud uuringust. Sel eesmärgil saab konkurentsipeadirektoraat tugineda kahe ettevalmistava uuringu tulemustele, millest ühe viis läbi OECD (lõpparuanne esitatakse eeldatavalt 2024. aastal) ja teise väliskonsultant (lõpparuanne esitati 2023. aasta detsembris, avaldatakse peatselt).

¹⁶⁶ Euroopa Komisjon, konkurentsipeadirektoraat, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, Teadusuuringute Ühiskeskus, Archanskaia, E., Cai, M., Cardani, R. *et al.*, „Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2021 update and further development“ (Konkurentsipoliitika makromajandusliku mõju modelleerimine: 2021. aasta ajakohastatud andmed ja edasine areng), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022.

8. Konkurentsi peadirektoraadi töömeetodite ajakohastamine, et need vastaksid praegustele ja tulevastele eeskirjade täitmise tagamise vajadustele

8.1. Digitaalsed äriühendused

2023. aastal jätkas konkurentsi peadirektoraat oma töömeetodite muutmist kooskõlas komisjoni läbivaadatud digistrateegiaga¹⁶⁷. Laiendati juhtumite käsitlemise rakenduse CASE@EC kasutamist. Samaaegselt edenes 2023. aastal jõudsalt varasema konkurentsieeskirjade ja kartellivastaste eeskirjade täitmise tagamisega seotud juhtumite haldamise süsteemi asendamine rakendusega CASE@EC, mis viiakse eelduste kohaselt lõpule 2024. aastal.

2023. aastal jätkas konkurentsi peadirektoraat ka välispartneritega toimuva teabevahetuse täiustamist ja digitaliseerimist. Uuendati konkurentsijuhtumite menetlemise rakendust COMP Cases,¹⁶⁸ kus saab juhtumid avaldada ning mis aitab kodanikel ja välistel sidusrühmadel avalikele konkurentsiaandmetele paremini juurde pääseda, neis otsinguid teha ja neid eksportida. Peale selle toetab välisriigi subsideerimise määruse alusel eeskirjade täitmise tagamisel tehtavat koostööd nüüd Euroopa konkurentsivõrgustikus kasutatav koostöövahend ECN2. Lisaks uuendati mitut vahendit, mida konkurentsi peadirektoraat eeskirjade täitmise tagamisel kasutab, näiteks rakendusi eRFI,¹⁶⁹ eLeniency¹⁷⁰ ja eConfidentiality,¹⁷¹ samuti riigiabist teatamise rakendust (SANI2)¹⁷² ja aruandlusrakendust (SARI2)¹⁷³. Konkurentsi peadirektoraat täiustab pidevalt juhtumitega seoses üha suuremas mahus esitatava teabe menetlemist. 2023. aastal uuendati rakendust eDiscovery, mida juhtumeid menetlevad töörühmad kasutavad suurel arvul dokumentide läbivaatamiseks, parandades selle funktsionaalsust ja kasutajakogemust.

8.2. Andmeanalüüs ja tehnoloogia

Konkurentsi peadirektoraadi andmeanalüüsi ja tehnoloogiaga tegelev üksus, tehnoloogiajuhi meeskond, jätkas ja arendas 2023. aastal oma tegevust. Meeskond nõustab konkurentsivolinikku ja peadirektorit. Samuti suunab see kõiki konkurentsi peadirektoraadi andmete ja tehnoloogiaga seotud algatusi ja töövooge ning teeb nende üle järelevalvet. Tehnoloogiajuhi meeskond toimib konkurentsi peadirektoraadi eeskirjade täitmise tagamise vahendeid toetavate digitaalsete uurimisvahendite ja andmeteaduse tippkeskusena. Samuti pakub see tiptasemel IT-ekspertiisi alast ning teabe- ja uurimisalast toetust. Ühtlasi on sellel üksusel aktiivne roll Euroopa konkurentsivõrgustiku andmekaitse ja konkurentsieeskirjade täitmise tagamise töörühmas tegutsevas digitaalse uurimise ekspertide võrgustikus.

¹⁶⁷ Komisjoni teatis „Euroopa Komisjoni digistrateegia – järgmise põlvkonna digitaalne komisjon“ (C(2022) 4388 final), 30. juuni 2022.

¹⁶⁸ Vt <https://competition-cases.ec.europa.eu/search>.

¹⁶⁹ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/mergers/procedures/erfi_en.

¹⁷⁰ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/leniency/eleniency_en.

¹⁷¹ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/index/it-tools/econfidentiality_en.

¹⁷² Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/forms-notifications-and-reporting_en.

¹⁷³ Vt https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/overview_en.

Konkurentsi peadirektoraat tagab, et kõik menetlused vastavad jätkuvalt andmekaitse-eeskirjadele, veendudes samal ajal, et kõnealust kaitset ei kuritarvitata uurimiste takistamiseks või neis viivituste põhjustamiseks. 2023. aastal otsustas Üldkohus kohtuasjas T-451/20: Meta, et komisjonil on õigus töödelda isikuandmeid konkurentsiga seotud uurimise eesmärgil ning et komisjoni kohaldatavad menetluslikud kaitsemeetmed on täielikult kooskõlas komisjoni ELi andmekaitse-eeskirjadest tulenevate kohustustega¹⁷⁴.

8.3. Tõhustatud on rikkumisest teatamise vahendit

Komisjon kasutab rikkumisest teatamise vahendit – võimalust, mille kaudu üldsuse liikmed saavad anonüümselt teada anda kahtlustatavast kartellitegevusest või muust konkurentsivastasest tegevusest, nagu turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. 2023. aasta jaanuaris laiendas komisjon anonüümse rikkumisest teatamise vahendi kasutusala, võimaldades isikutel ja ettevõtjatel teatada ka ühinemistega seotud ja riigiabi eeskirjade rikkumise kahtlustest¹⁷⁵.

9. Konkurentsipoliitikat ja eeskirjade täitmise tagamist toetav ja tutvustav tegevus

Komisjon jätkas 2023. aastal eri tasanditel konkurentsipoliitikat toetavaid ja tutvustavaid tegevusi, et suurendada ELi konkurentsipoliitika tulemuslikkust; kõige väljapaistvamad neist tegevustest seisnesid juhtiva asepresidendi Vestageri osalemises üritustel ja pressikonverentsidel, intervjuude andmises ja sotsiaalmeedias osalemises. Konkurentsi peadirektoraadi kõrgemad juhid osalesid liikmesriikides korraldatud tutvustustegevuses. See tegevus täiendas konkurentsi peadirektoraadi väljapoole suunatud teabevahetuse algatusi, nagu pressiteated, poliitikaülevaated, uudiskirjad ja sotsiaalmeedia.

2023. aastal käivitas komisjon liikuva arutelude sarja „Turud inimeste jaoks“, mis toimub viies keskmise suurusega linnas ELi viies eri liikmesriigis 2023. aasta aprillist kuni 2024. aasta alguseni. Komisjon kutsub tuntud isikuid eri poliitikavaldkondadest arutlema konkurentsipoliitika majandusliku ja sotsiaalse mõju üle inimeste eludele. Toimumiskohad, esinejad ja teemad määratakse kindlaks koos liikmesriikide konkurentsiasutustega, komisjoni esindustega liikmesriikides ja Europe Directi kohalike keskustega. Esimene arutelu toimus 2023. aasta aprillis Itaalias Modenas, teine toimub 2023. aasta juunis Austrias Salzburgis, kolmas 2023. aasta oktoobris Hispaanias Salamancas ja neljas 2023. aasta detsembris Tšehhis Brnos.

2023. aasta juunis tähistas komisjon muu hulgas osana määruse (EÜ) nr 1/2003 pooleliolevast hindamisest määruse (EÜ) nr 1/2003 alusel toimuva ELi konkurentsieeskirjade täitmise tagamise 20. aastapäeva Brüsselis korraldatud konverentsiga. Sellel osalesid eeskirjade täitmise tagajad, eraõiguslikud ettevõtjad, asutusesisene nõustaja ja akadeemiliste ringkondade esindajad, et arutada

¹⁷⁴ Kohtuotsus, Üldkohus, 24. mai 2023, Meta Platforms Ireland vs. komisjon, T-451/20, ECLI:EU:T:2023:276.

¹⁷⁵ vt https://competition-policy.ec.europa.eu/index/whistleblower_en.

konkurentsieeskirjade praeguse menetlusraamistikuga seotud saavutusi, vajadusi ja probleeme ning nende üle mõtteid vahetada.

10. Konkurentsipoliitika Euroopa ja maailma kontekstis

10.1. Jõudude ühendamine Euroopa ja üleilmse konkurentsikultuuri kujundamiseks

Poliitika sidusus Euroopa konkurentsivõrgustiku kaudu

Komisjon ja kõikide ELi liikmesriikide konkurentsiasutused teevad alates 2004. aastast koostööd Euroopa konkurentsivõrgustiku kaudu¹⁷⁶. Euroopa konkurentsivõrgustiku eesmärk on tagada ELi konkurentsieeskirjade tõhus ja sidus kohaldamine ettevõtjate suhtes, kelle äritavad piiravad konkurentsi ja võivad mõjutada ELi liikmesriikide vahelist kaubandust. Komisjon kaitses ka 2023. aastal määruse (EÜ) nr 1/2003 ühetaolist kohaldamist Euroopa konkurentsivõrgustiku kaudu. Määrus sisaldab kahte koostööd toetavat mehhanismi. Esiteks teavitavad liikmesriikide konkurentsiasutused komisjoni kõikidest uutest uurimistest esimese ametliku uurimismeetme rakendamise ajal. Teiseks konsulteerivad liikmesriikide konkurentsiasutused komisjoniga enne teatavat liiki otsuste vastuvõtmist. 2023. aastal algatati võrgustiku raames 140 uut uurimist ja esitati komisjonile 88 kavandatud otsust.

Konkurentsipoliitika järgimise ühetaoline tagamine on kindlustatud ka Euroopa konkurentsivõrgustiku muude töösuundadega. Võrgustiku liikmed kohtuvad regulaarselt, et arutada juhtumeid ning poliitilisi ja strateegiliselt tähtsaid küsimusi. 2023. aastal korraldasid horisontaalsed töörühmad ja sektoripõhised alarühmad 48 koosolekut, kus mitmesuguste ametiasutuste konkurentsiekspertid vahetasid arvamusi ja püüdsid välja selgitada parima tava.

Pidev ja konstruktiivne institutsioonidevaheline dialoog

Komisjoni peamised partnerid jätkuvates konkurentsipoliitikaalastes dialoogides on Euroopa Parlament, nõukogu, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa Regioonide Komitee.

Juhtiv asepresident Vestager osales 2023. aastal mitmes Euroopa Parlamendis toimunud arvamustevahetuses või struktureeritud dialoogis, muu hulgas majandus- ja rahanduskomisjoni, siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni ning õiguskomisjoniga. Samuti osales juhtiv asepresident Vestager täiskogu aruteludes, kus käsitleti konkurentsipoliitikat ja ELi reaktsiooni Ameerika Ühendriikide inflatsiooni vähendamise seadusele.

Nõukogus osales juhtiv asepresident Vestager 2023. aastal konkurentsipoliitika küsimusi ning pikaajalist konkurentsivõimet ja tootlikkust käsitlevates arvamustevahetustes ja aruteludes, sealhulgas mitmel konkurentsivõime nõukogu (siseturg ja tööstus) kohtumisel.

¹⁷⁶ Komisjoni teatis koostöö kohta konkurentsiasutuste võrgustikus (ELT C 101, 27.4.2004, lk 43, ja ELT C 374, 13.10.2016, lk 10).

10.2. Konkurentsipoliitikaalane koostöö maailmas

Mitmepoolsed suhted

Komisjon jätkas 2023. aastal aktiivset osalemist konkurentsiküsimustega tegelevatel rahvusvahelistel foorumitel, nagu OECD konkurentsikomitee, rahvusvaheline konkurentsivõrgustik, kus komisjon täitis jätkuvalt oma kolm aastat kestvat rolli ühinemiste tööühma kaaseesistujana, ning ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents (UNCTAD). Komisjon jätkas oma tegevust subsiidiume käsitlevate rahvusvaheliste eeskirjade parandamise nimel. Subsiidiume käsitlevate eeskirjade reformimine on üks ELi põhiprioriteete WTO kaubanduseeskirjade ajakohastamiseks.

Kahepoolsed suhted

2023. aasta märtsis korraldasid komisjon ja Ameerika Ühendriikide konkurentsiasutused ühise tehnoloogiaalase konkurentsipoliitika dialoogi raames kolmanda kohtumise, kus arutati koostööd digisektoris ausa konkurentsi tagamiseks ja edendamiseks. ELi-USA kaubandus- ja tehnoloogiaõukogus toimus 2023. aasta mais neljas ministrite kohtumine.

Komisjon jätkas 2023. aastal konkurentsipoliitikaalast koostööd kolmandate riikidega, sealhulgas tehnilise koostöö programme mitme Aasia¹⁷⁷ ja Aafrika¹⁷⁸ riigiga. Komisjon jätkas läbirääkimisi vabakaubanduslepingu sõlmimiseks Austraalia, India, Indoneesia, Tai ja viie Ida- ja Lõuna-Aafrika riigiga¹⁷⁹.

Mis puudutab ELi laienemisega seotud kandidaatriike¹⁸⁰ ja potentsiaalseid kandidaatriike,¹⁸¹ siis on komisjoni peamine poliitikaeesmärk abistada neid väljavaatega saada ELi liikmeks, täites Euroopa Liidu toimimise lepingus ja Euroopa Ülemkodus määratletud liikmesuskriteeriumid¹⁸². Näiteks aitab komisjon kandidaatriikidel ja potentsiaalsetel kandidaatriikidel viia oma konkurentsi, ühinemisi ja riigiabi käsitlevad õigusraamistikud kooskõlla ELi õigustikuga ning luua hästi toimivad ja oma tegevuses sõltumatud konkurentsiasutused.

2023. aasta novembris võttis Euroopa Komisjon vastu 2023. aasta laienemispaketi, milles antakse üksikasjalik hinnang Lääne-Balkani riikide, Türgi, Gruusia, Moldova ja Ukraina olukorrale ning edusammudele liikumisel ELi suunas¹⁸³. Võttes arvesse Ukraina ja Moldova saavutusi ja

¹⁷⁷ Vt <https://asia.competitioncooperation.eu/>.

¹⁷⁸ Vt <https://africa.competitioncooperation.eu/>.

¹⁷⁹ Viis Ida- ja Lõuna-Aafrika riiki: Komoorid, Madagaskar, Mauritius, Seišellid ja Zimbabwe.

¹⁸⁰ Riigid, millele Euroopa Ülemkogu on Euroopa Komisjoni soovitusel kandidaatriigi staatuse andnud: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Gruusia, Moldova, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia, Türgi ja Ukraina.

¹⁸¹ Potentsiaalne ELi kandidaatriik: Kosovo.

¹⁸² Lisateavet liikmesuskriteeriumide kohta on esitatud aadressil https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership_en.

¹⁸³ Vt https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/strategy-and-reports_en.

pooleliolevaid jõupingutusi reformide tegemiseks, soovitas komisjon Euroopa Ülemkogul alustada mõlema riigiga ühinemisläbirääkimisi, tingimusel et võetakse teatavad meetmed¹⁸⁴.

Gruusia puhul soovitas komisjon Euroopa Ülemkogul anda Gruusiale kandidaatriigi staatus, tingimusel et riik kohustub võtma mitu meetet¹⁸⁵.

¹⁸⁴ 14. detsembril 2023 otsustas Euroopa Ülemkogu Ukraina ja Moldovaga ühinemisläbirääkimisi alustada. Euroopa Ülemkogu kutsus nõukogu üles võtma vastu asjaomased läbirääkimisraamistikud pärast seda, kui on võetud komisjoni 8. novembri 2023. aasta vastavas soovitusel sätestatud vajalikud meetmed.

¹⁸⁵ 14. detsembril 2023 andis Euroopa Ülemkogu Gruusiale kandidaatriigi staatuse tingimusel, et riik kohustub võtma komisjoni 8. novembri 2023. aasta soovitusel sätestatud vajalikud meetmed.

2023

AASTA ÜLEVADE

